

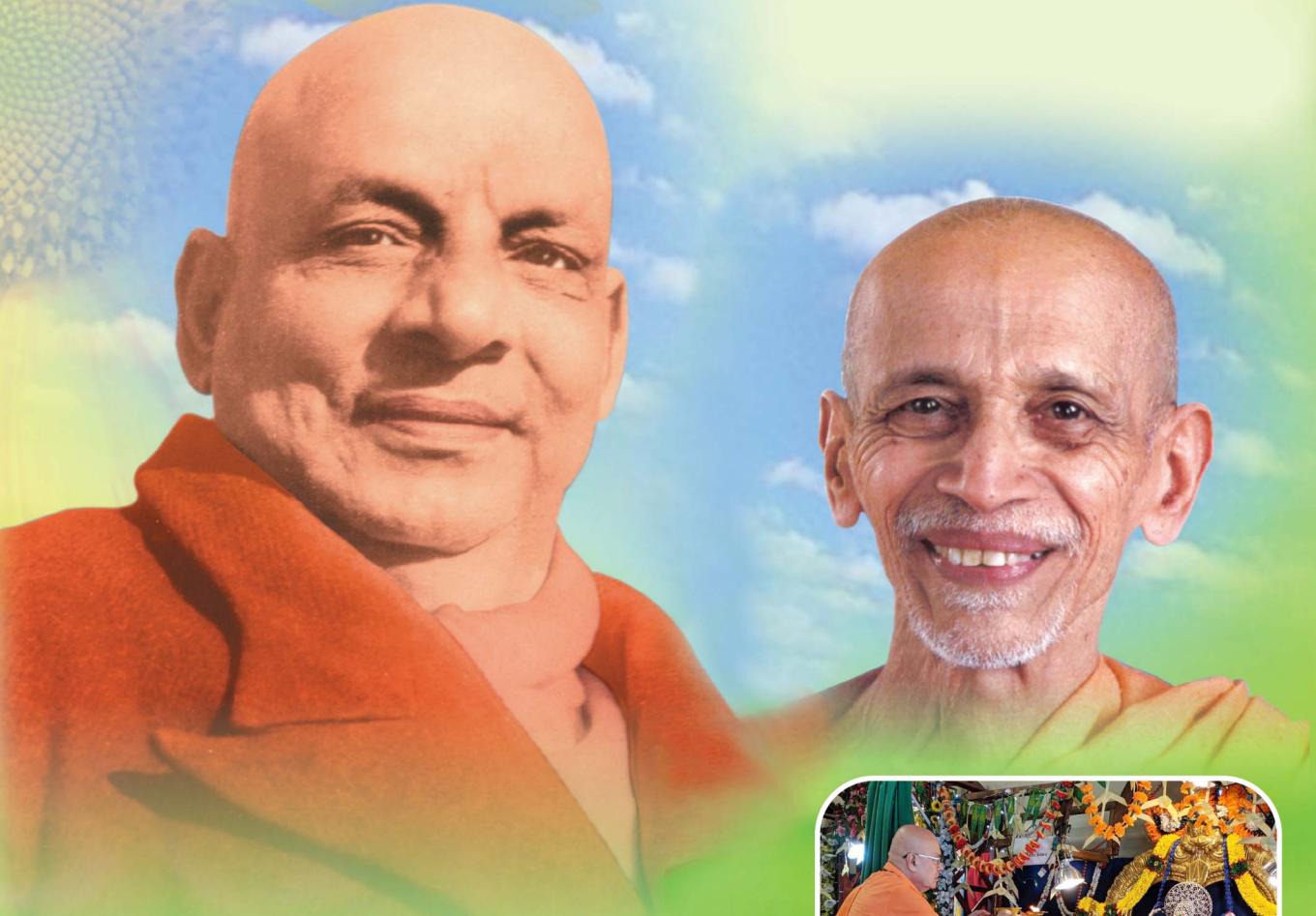
દિવ્ય જીવન

વાર્ષિક લવાજમ : રૂ. ૧૫૦/- ● વર્ષ - ૧૬ અંક - ૧૦ ઓક્ટોબર-૨૦૧૮

Postal Registration No. GAMC 1417/2018-2020 Valid up to 31-12-2020 RNI No. GUJGUJ/2003/15738

Published on 4th of every month and Posted on 5th of every month at PSO, Ahmedabad-2. Annual Subscription Rs.150/-

આશાનો સંદેશ

તમે કદાપિ હતાશ ન થાઓ. દરેક પ્રભાતે તાજું જીવન શરૂ થાય છે. ભૂતકાળ સામું ન જોશો. હંમેશાં આશાવાદી થાઓ. તમે સફળ થશો. આશા તમારો સાથી છે. આશા એ સફળતાની જનની છે. આશા તમને સુખ આપે છે. આશા તમને પ્રોન્નત ભવ્યતા અને મહાનતાની ઊંચાઈઓ સુધી લઈ જાય છે.

- સ્વામી શિવાનંદ

મેડિસન-હિન્દુ મંદિર ખાતે શ્રી તિરુપતિ બાલાજિનું
નિરાજનમૃ કરતા પૂજ્ય સ્વામીજી, તા. ૧૫-૬-૨૦૧૯

श्री सोमनाथ मंदिर खाते शिवपुराण कथा
 (आयोजक श्री सोमनाथ ट्रस्ट)
 ता. ३१-८-२०१८ थी ता. ८-९-२०१८

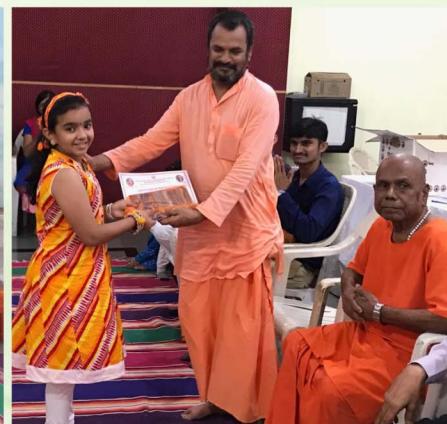
पूज्य स्वामीजीના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત કરતા
 સોમનાથ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ સચિવ અને ટ્રસ્ટી
 શ્રી પ્રવીષા કે. લહેરી સાહેબ,
 તા. ३१-८-२०१८, સોમનાથ

शિવપુરાણ કથાના મુખ્ય યજ્માન
 દંપતી શ્રીમતી બીનાબેન અને
 શ્રી યોગેશ પટેલજીનું બહુમાન
 તા. ८-९-२०१८, સોમનાથ

ગુરુભગવાન શ્રીમત્ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજના પ્રાગટ્ય પર્વ બાળકો માટે સંસ્કૃત શલોક પઠન સ્પર્ધા.
 તા. ८-९-२०१८, શ્રીમત્ સ્વામી નારાયણાનંદજી મહારાજ દ્વારા પ્રમાણપત્ર વિતરણ

શિવાનંદ આશ્રમ, અમદાવાદનું ભક્ત મંડળ,
 શિવાનંદ આશ્રમ હષીકેશના પરમાધ્યક્ષ પૂજ્યપાદ
 શ્રીમત્ સ્વામી યોગસ્વરૂપાનંદજી મહારાજ સાથે -
 શિવાનંદ આશ્રમ, હષીકેશ, તા. ૧૮-૯-૨૦૧૮

શિવાનંદ આશ્રમ, અમદાવાદનું ભક્ત મંડળ,
 પરમાર્થ નિકેતન આશ્રમના અધ્યક્ષ
 શ્રી સ્વામી ચિદાનંદ (મુનિ)જી સાથે - હષીકેશ
 તા. ૧૯-૯-૨૦૧૮

શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજની પ્રેરણાથી પ્રકાશિત

દિવ્ય જીવન

વર્ષ : ૧૬

અંક : ૧૦

ઓક્ટોબર-૨૦૧૬

સંસ્થાપક અને આધતંત્રી :

ભાવદીન શ્રી સ્વામી પાશવલ્ક્યાનંદજી
(ડૉ. શિવાનંદ અધ્યક્ષ)

સંપાદક મંડળ :

અધ્યક્ષ : શ્રી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી (તંત્રી)
શ્રીમતી રૂપા મજમુદાર

○

તંત્રી : શ્રી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી

ખેદ મોકલ્યાનું સરનામું :

શિવાનંદ આશ્રમ, જોધપુર ટેકરી,
અમદાવાદ - ૩૮૦૦૧૫.

ફોન : ૨૬૮૬૧૨૩૪, ૨૬૮૬૨૩૪૫

○

મુખ્ય કાર્યક્ષમ્ય :

દિવ્ય જીવન માસિક, તરુણ લવાજમ :

સ્વામી શિવાનંદ સર્વજ્ઞવિશેવાનિષિ

ઈતર પત્રવિવહાર અને મહામંત્રીનું કાર્યક્ષમ્ય :

શ્રી પદેશાધ્યક્ષ ટેચાઈ

ગુજરાત દિવ્ય જીવન સંખ

શિવાનંદ આશ્રમ,

જોધપુર ટેકરી, સેટેલાઈટ માર્ગ,

અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૫

ફોન : ૨૬૮૬૧૨૩૪

ટેલિફેક્સ : ૨૬૮૬૨૩૪૫

○

E-mail :

sivananda_ashram@yahoo.com

Website : <http://www.divyajivan.org>

લવાજમ

આસ્તરમાં

વાર્ષિક લવાજમ	રૂ. ૧૫૦/-
શૂલેભૂક લવાજમ (૧૫ વર્ષ માટે)	રૂ. ૧૫૦૦/-
પેટ્રન લવાજમ	રૂ. ૩૦૦૦/-
છૂટક નકલ	રૂ. ૧૫/-
વિદેશ માર્ગ (એર મેરીલ)	રૂ. ૧૮૦૦/-
વાર્ષિક (એર મેરીલ)	રૂ. ૧૫૦૦૦/-
શૂલેભૂક લવાજમ (૧૫ વર્ષ માટે) ચેક/ફ્રાન્ક (અમદાવાદ) દ્વારા	રૂ. ૧૫૦૦૦/-

૩૦

શ્રેયશ્વર પ્રેયશ્વર મનુષ્યમેત - સ્તો સમ્પરીત્ય વિબિનક્તિ ધીરઃ ।

શ્રેયો હિ ધીરોડાધિ પ્રેયસો બૃણીતે, પ્રેયો મન્દો યોગક્ષેમાદ બૃણીતે ॥

કઠોપનિષદ : ૧-૨-૨

મોટા ભાગના મનુષ્ય તો પુનર્જન્મમાં વિશ્વાસ ન હોવાના કારણો આ વિષયમાં વિચાર કરતા જ નથી. તેઓ બોગોમાં આસક્ત થઈ પોતાના દેવહુર્ભભ મનુષ્ય જીવનને પશુની જેમ ભોગ ભોગવવામાં જ સમાપ્ત કરી દે છે, પરંતુ જેમને પુનર્જન્મ અને પરલોકમાં વિશ્વાસ છે એવા વિચારશીલ મનુષ્યની સામે જ્યારે શ્રેય અને પ્રેય બને આવે છે ત્યારે તેઓ એ બનેના ગુજરાતી દોષનો વિચાર કરી બનેને પૃથ્વે-પૃથ્વે સમજવાનો પ્રયત્ન કરે છે. એમાં પણ જે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિસંપન્ન હોય છે તેનો બનેના તત્ત્વને પૂર્ણતિ: સમજને નીર-કીર-વિવેક હંસની જેમ પ્રેયની ઉપેક્ષા કરી શ્રેયને જ ગ્રહણ કરે છે, પરંતુ જે મનુષ્ય અલ્યાદુદ્ધિ છે, જેમની બુદ્ધિમાં વિવેક શક્તિનો અભાવ છે, તેઓ શ્રેયના ફળમાં અવિશ્વાસ કરી પ્રત્યક્ષ દેખાતા લૌકિક પોગણેમની સિદ્ધિ માટે પ્રેયને અપનાવે છે, એ એટલું જ સમજે છે કે કોઈ ભોગપદાર્થ પ્રાપ્ત છે, તે સુરક્ષિત બની રહે અને જે અગ્રાપ્ત છે, એ પ્રયુર માત્રામાં પ્રાપ્ત થાય આ જ યોગક્ષેમ છે.

શિવાનંદ વાણી

બાલમુહૂર્તમાં પ્રાર્થના કરો

તમારા ફદ્દયને પદ્ધિત કરો અને પ્રાર્થના કરો. તમારા ફદ્દયસાગરના ઊંડાશમાં ડુલ્કી મારો. તમને આત્મિક મોતી મળશે. જો તમે ઊંડા પાણીમાં જઈને શોધ કરશો તો જ તમને મોતી મળશે. જો તમે કિનારે બેસી રહેશો તો તમને બાંગેલાં છીપલાં જ મળશે. ઓ મિત્ર ! સલારના ચારથી છ વાય્યાનો સમય બાલમુહૂર્ત છે. જાગી જાઓ. બહુ ઊંઘો નહિ. ધ્યાન અને પ્રાર્થના કરો. તમારા ફદ્દયરૂપી ભગવાનના મંહિરનાં દ્વાર પ્રેમની ચાવીથી ખોલો. આત્માનું સંગીત સાંભળો. તમારા પ્રિયતમ શ્રીહરિના પ્રેમનું ગીત ગાઓ. અનંતનું મધુર સંગીત વગાડો. પ્રાર્થનામાં તમારા મનને પિગળી નાખો. પ્રલુની સાથે જોડાઈ જાઓ. પ્રેમ અને આનંદના સાગરમાં ડુલી જાઓ. - સ્વામી શિવાનંદ

આ અંકના સૌજન્યદાતા શ્રી વિજયભાઈ સૌની
પરમાત્મા એમનું બહુવિધ મંગલ કરો.

અનુક્રમ

૧. કઠોપનિષદ્ધ	૩
૨. અનુક્રમ, તથેવાર સૂચિ	૪
૩. સંપાદકીય	૫
૪. શિવાનંદ સૂત્રમાં સાધના	૬
૫. અદૈતતા અને તમે	૮
૬. સ્વધર્મનો અર્થ - ૧	૧૧
૭. શિષ્ય, શિક્ષણ અને શિક્ષક	૧૩
૮. મંત્રો - ૨	૧૬
૯. આત્મશર્દ્દા :	
પોતાની આત્મમાં શર્દ્દા રાખો	૧૮
૧૦. સંધની સેવા - ૨	૨૦
૧૧. વિશ્વમંદ્ય ઉપર અભિનય	૨૨
૧૨. કોલેસ્ટ્રોલ	૨૫
૧૩. નારી તું નારાયણી	૨૭
૧૪. મારા પ્રત્યુત્તર	૨૮
૧૫. વૃત્તાંત	૩૧

તાલીમાર સૂચિ

નવેમ્બર - ૨૦૧૮	
૧. તિથિ (કારતક સુદ)	૧
૨. વાલ પાંચમ	૮
૩. છન્દ પછી	૧૦
૪. શ્રી જલારામજીયંત્રી	૧૧
૫. ગોપાલમી	૧૨
૬. શ્રી રંગ અવધૂતજીયંત્રી	૧૩
૭. પ્રભોદિની એકાદશી, તુલદી વિવાહ	૧૪
૮. પ્રદીપ પૂજા	૧૫
૯. વૈકુંઠ ચતુર્દશી	૧૬
૧૦. પૂર્ણિમા, દેવદિવાળી, શ્રી ગુરુનાનન્દ જયંતી (કારતક વઠ)	૧૭
૧૧. ભાગવત ઉત્પત્તિ એકાદશી	૧૮
૧૨. પ્રદીપ પૂજા	૧૯
૧૩. અમાવસ્યા, શ્રી રંગ અવધૂત પુષ્પાત્મિ	૨૦

“અનુરોધ-અભિલાષા” ગ્રાહકોને :

- આપનું પત્રવ્યવહારનું સરનામું પિનકોડ સાથે સંપૂર્ણ હોય તે ટપાલ ખાતાના નવા નિયમો મુજબ અનિવાર્ય છે. તેથી સરનામાની ચોકસાઈ માટે વિનંતી.
- આપનો ગ્રાહક નંબર નોંધી લેવા વિનંતી છે, જેથી અંકની પ્રાપ્તિ સંબંધી કોઈ પણ પત્રવ્યવહાર કરતી વેળા ગ્રાહક નંબરનો ઉલ્લેખ વહીવટી સરળતા સર્જી શકે છે.
- સામાન્યતઃ દર માસની પાંચમી તારીખે અંક પ્રાસીદ્ધ થયા બાદ તેની રવાનગીનું કામ શરૂ થાય છે. છતાં કોઈ ખાસ કારણોસર પ્રકાશનની નિર્ધારિત તારીખના ૧૦ દિવસ વીત્યે પણ જો આપને અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ ક્રેચેરીમાં તપાસ કર્યા બાદ વહીવટી કાર્યાલયને જાણવનું. સિલકમાં હશે તો બીજો અંક મોકલાશે.
- ‘દિવ્ય જીવન’ની સામગ્રી આપને ગમી હશે. તેથી હવે આપનાં પરિચિત વર્તુળોમાં પણ તેની રસ્લાષ્ણ થાય અને ગ્રાહકવૃદ્ધિમાં આપનો નક્કર સહયોગ અમને મળતો રહે તેવી અભિલાષા છે.
- અભદ્રાવાદ સિવાયના ગ્રાહકોએ પોતાનું લવાજન પ્રાફિટ અગર મની ઓર્ડરથી જ મોકલવનું.

દિવ્ય સ્કુલિંગ

શુભ સંકલ્પ

આજે સંકલ્પ કરો કે, ‘મારામાં ઈશ્વરી ગુણોનો બંડાર છલકાય. હું પરમાનંદનું કેન્દ્ર બનું. આનંદ, શાંતિ, પ્રેમ, તેજસ્તી, શાન, ચૈતન્યને હું પ્રગટ કરું. ઈશ્વરના અસ્તિત્વની શાશ્વત ઉપસ્થિતિનું મને સતત ભાન રહે. મારામાં રહેલા પરમ તત્ત્વને હું પ્રત્યેક રીતે પ્રગટ કરતો રહું. મારાં મન, વચન, કર્મમાં સત-ચિત્ર-આનંદ અને શાંતિનો જગમગાટ પ્રગટ થતો રહે એવો દિવસ હું જીવી જ્ઞાનું, એ જ મારો શુભ સંકલ્પ બનો જીવનનાથ !’

- સ્વામી શિવાનંદ

સંપાદકીય

નવરાત્રી, વિજયાદશમી અને દીપાવલી પર્વોની શુભાકંક્ષા. ગુરુ ભગવાન શ્રીમત્ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ, ભગવાન વિશ્વનાથ અને શ્રી અષ્ટલક્ષ્મી-આદિશક્તિની મહત્વ કૃપા આપણા સૌનું બહુવિધ મંગલ કરે એ જ પ્રાર્થના. નૂતનવર્ષનો સૂર્ય સુખદ સ્વાસ્થ્ય, દીર્ઘ આયુષ્ય, પરસ્પર પ્રેમ, સદ્ગ્રાવ, સંભાન, પવિત્ર અને પારદર્શક જીવન અપી રહે એ જ શુભાકંક્ષા.

ઉત્સવોનો અર્થ જ આત્મ-અભ્યુદય છે. આત્માની સર્વત્ર સમરસતાસભર ઉપસ્થિતિની અનુભૂતિ બધા જ ધર્મ અને શાસ્ત્ર કે સંતોના ઉપદેશોનો સાર છે. જે કષેત્રે ઈશ્વરની સર્વવ્યાપકતા અને ઉપસ્થિતિનો અનુભવ થશે તે જ કષેત્રે આંતર ચૈતન્યમાં અજ્વાળાનું પથરાશે. જગતા, વૈમનસ્ય અને રાગ-દ્રેષ્ટ કે કલાહના અંધકારનો નાશ થશે તથા પ્રગટશે પવિત્ર, નિષ્ઠપટ પ્રેમની સરવાણી. ‘હું જ તું છે.’ ‘અહં બ્રહ્માસ્મિ-તત્ત્વમસ્તિ’. હું બ્રહ્મ છું. તું પણ તે જ બ્રહ્મ છે. વેદાન્ત વિચાર, શાન અને રહસ્યનું આ જ સત્ત્વ છે. સર્વત્ર એકમાત્ર બ્રહ્મ હોય તો ઊંચ-નીચ, મારું-તારું બધાંના બેદ-અશાનનો લય થાય અને બ્રહ્મજીવનના પ્રકાશનું એક પણ કિરણ પ્રાપ્ત થતાં ઈશ્વરીય સંબંધોનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. માટે જ ઉત્સવોનું વારંવાર આપવાનું આપણી સુષુપ્ત અવસ્થાને ઢોળીને આત્મ-જીગરણ કરાવવાનું રહ્યું છે.

વિશેષજ્ઞપે હિવાળી પર્વોનો પ્રારંભ વાકુ બારસથી થાય છે. આપણે સાધારણ રીતે આ હિવસને વાધ બારસના નામથી ઓળખીએ છીએ, પરંતુ આ ‘વાકુ’

શબ્દ છે. વાકુ એટલે વાણી. વાણી એટલે સરસ્વતી. આમ, ધનતેરસ-લક્ષ્મીપૂજન પૂર્વે સરસ્વતીનું આહ્વાન કરવાનું છે. વળી, ધનતેરસ અને હિવાળી વચ્ચે નરક ચતુર્દશી છે. આ નરક એટલે આપણું મનોમાલિન્ય. એને ‘Mental Hygiene’ કહી શકાય. સ્વચ્છ પાણીનું સાતત્ય અસ્વચ્છ પાણીને દૂર કરે છે. ‘સ્વચ્છ ભારત’ એટલે માત્ર ગલી-કુચા પર ગંદકી હટાવો એટલું જ માત્ર નથી. આપણા સ્વભાવમાં જે ગુજરાત-મહારાષ્ટ્ર, બંગાળ કે તામિલનાડુના બેદ વિષયક જે ઉકરડો જમા થતો રહે છે તેની સફાઈ અને ‘હું ભારતીય છું’ વિચારની પ્રાથમિકતા જ માત્ર નહીં, પરંતુ સદ્ગુરી-શાશ્વત ઠોસ સમજણ કે હું માત્ર ભારતીય નહીં ‘હું જ ભારત છું’ આપણી વાણીમાં આ સત્ત્ય સ્થાપિત થાય, બેદભાવના નરકસુરનો નાશ થાય આપણામાં રહેલી વૃત્તિઓ કુઠિત ન થાય, અસદ્ માર્ગ ન દોરાય, સ્વાર્થના પડળોમાં ન બંધાય ત્યાં જ વાકુ બારસ, ધનતેરસ, નરક ચતુર્દશી અને દીપોત્સવી પર્વોની સાર્થકતા. ત્યારે જ અહીંથી નૂતન વર્ષનો મંગળ પ્રારંભ થશે.

નૂતનવર્ષ સંકલ્પબદ્ધ થઈએ, આપણે પ્રાપ્ત કરેલ ઈષ મંત્ર, ગુરુ મંત્રનો જપ પ્રમાદ વગર કરીએ. જીચા વિચાર કરીએ. લક્ષ્મી એકમાત્ર શુદ્ધ બ્રહ્માની પ્રાપ્તિનું રાખીએ અને બ્રહ્મપ્રાપ્તિના રાજમાર્ગ જ અભસરતા કરીએ. મિથ્યાત્વની વિસ્મૃતિ કરીએ. એ જ શુલ્ભેચ્છા.

- સંપાદક

શિવાનંદ સૂત્રમાં સાધના

ગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી

શિવાનંદ-ઉપદેશભૂતની સાધના

પ્રિય અમર આત્મા,

તમે દિવ્ય છો. તે પ્રમાણે જીવન જીવો. તમારા

દિવ્ય સ્વરૂપનો અનુભવ તથા સાક્ષાત્કાર કરો. તમારા ભાગ્યવિધાતા તમે પોતે જ છો. જીવનસંગ્રહમાં આવતાં શોક, દુઃખ, મુશ્કેલીઓ વગેરેથી હતોત્સાહ ન બનો. અંતરમાં આધ્યાત્મિક બળ તથા સાહસ ભરો. અંદર શક્તિ તથા જીવનનો અગભ્ય ભંડાર છે તેનાથી આ મુશ્કેલીઓને દૂર કરતાં શીખો. અંદર રૂબકી મારો; તેમાં નિભગ્ન થઈ જાઓ. આંતરિક ત્રિવેણીસ્વરૂપ અંતરધારામાં રૂબકી મારો. તમને સ્ફૂર્તિ, શક્તિ તથા નવચેતના પ્રાપ્ત થશે. “હું જ અમર આત્મા છું.” એનો તમને સાક્ષાત્કાર થશે.

જગતના નિયમોને સમજો. આ સંસારમાં કુશળતાપૂર્વક રહો. પ્રકૃતિનાં ગુપ્ત રહસ્યને સમજો. મનને વશ કરવાનાં સર્વોત્તમ સાધનો જીવીલો. મન ઉપર વિજ્ય મેળવો. મન ઉપર વિજ્ય એ જ મ્રકૃતિ તથા જગત ઉપર વિજ્ય છે. મનોજ્ય દ્વારા તમે આત્માને પ્રાપ્ત કરશો. “હું જ અમર આત્મા છું.” તેનો તમને સાક્ષાત્કાર થશે.

કષ્ટ તથા શોક આવી પડતાં ફરિયાદ ન કરો. દરેક મુશ્કેલી તમારી સંકલ્પશક્તિનો વિકાસ કરવા માટે એક સુંદર યોગ છે. તેનાથી તમે સબળ બનશો માટે તેનું સ્વાગત કરો. તમારી દુર્બળતામાં જ સાચી શક્તિ છુપાયેલી છે. તમે અજ્ઞેય છો. કોઈ તમારું કશું બગાડી શકતું નથી. એક-એક કરીને બધી મુશ્કેલીઓ ઉપર વિજ્ય મેળવો. આ જ છે નવજીવનનો આરંભ. આ છે વ્યાપકતા, ભાિમા તથા દિવ્ય જ્યોતિનું જીવન. મોટી કામના સેવો અને તે પ્રાપ્ત કરવા શક્તિ કેળવો; આગળ વધો; વિકાસ સાથો અને સદ્ગુણોનું અર્જન કરો. ધૈર્ય, ક્ષમા, સાહસ વગેરે દેવી સંપર્તિઓ તમારામાં સુધુપ્ત રૂપે

રહેલી છે. જીવનનો આરંભ કરો. આધ્યાત્મિક માર્ગનું અનુસરણ કરો તથા “હું જ અમર આત્મા છું” તેનો સાક્ષાત્કાર કરો.

નવો દિવ્યકોણ કેળવો. વિવેક, વિચાર, પ્રસંગતા તથા બુદ્ધિમુક્ત બનો. ઉજ્જવળ ભાવિ તમારી પ્રતીક્ષા કરી રહ્યું છે. ભૂતકાળને દટાપેલો જ રહેવા દી. તમે ચમત્કાર સર્જ શકો છો અને આશ્રયજનક કાર્ય કરી શકો છો. આશા ન છોડો. તમે તમારા સંકલ્પબળથી તે દુષ્ટ ગ્રહોના પ્રભાવને પણ દૂર કરી શકો છો. તમે તમારી વિરુદ્ધ કામ કરનારી શક્તિઓને નિષ્ક્રિય બનાવી શકો છો તથા વિપરીત પરિસ્થિતિઓને અનુકૂળ બનાવી શકો છો. તમે ભાગ્યને પદ્ધતાવી શકો છો. ઘણાંએ આ પ્રમાણે કર્યું છે અને તમે પણ કરી શકો છો. નિશ્ચય કરો, “હું તે જ અમર આત્મા છું” એવા તમારા જન્મસિદ્ધ અધિકારનો સાક્ષાત્કાર કરો.

આત્મસાક્ષાત્કારમાં સફળતા મેળવવા માટે નિશ્ચય તથા આત્મનિર્ભરતા ખૂબ જ આવશ્યક છે. મુંડોપનિષદ્ધમાં લાખ્યું છે કે બળહીન વ્યક્તિને આ આત્માની પ્રાપ્તિ થતી નથી તેમજ સચ્ચાઈ વિનાની વ્યક્તિને કે સંન્યાસ વિનાની તપ્શ્ચર્યા કરનારને પણ આત્માની પ્રાપ્તિ થતી નથી; પરંતુ જો કોઈ બુદ્ધિમાન વ્યક્તિ ઉપર કહેલ સાધનોથી યુક્ત થઈ પ્રયાસ કરે તો તેનો આત્મા બ્રહ્મમાં પ્રવેશ મેળવી શકે. અભય એ તો સાધકનો મુખ ગુણ છે. મનુષ્ય આ જીવનનો ત્યાગ કરવા માટે પણ પ્રતિક્ષણ તૈયાર રહેવું જોઈશે. આ વિષયી જીવનના સંન્યાસ વિના નિત્ય આધ્યાત્મિક જીવનની પ્રાપ્તિ નથી થઈ શકતી. જીતાના સોણમા અધ્યાયમાં પહેલા શ્લોકથી દેવી સંપદાનું વર્જન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં અભયને સર્વપ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. બીજા માણસ મૃત્યુ પહેલાં જ

કેટલીયે વાર ભરી ચૂકે છે. આધ્યાત્મિક સાધના માટે એક વાર નિશ્ચય કરી લીધા પછી દરેક હાલતમાં સાધના ચાલુ રાખવી જોઈએ. જીવનની બાજુ લગાવવી પડે તો પણ સાધનામાંથી ન ઉગું જોઈએ. જાગો, ઉઠો. સત્યનો સાક્ષાત્કાર કરો. સર્વત્ર ઘોષણા કરો કે “હું અમર આત્મા છું.”

ભાગ્ય તો તમારું જ સર્જન છે. તમે તમારા પોતાના વિચારો તથા કાર્યો દ્વારા જ તમારા ભાગ્યનું નિર્માણ કર્યું છે. સદ્ગુરીના તથા સત્કાર્યો દ્વારા તમે તમારા ભાગ્યને પલટાવી નાભી શકો છો. જો કોઈ ખરાબ શક્તિ તમારા ઉપર હુમલો કરે તો તમે દઢતાપૂર્વક તેનો સામનો કરી તમારા મનને તેમાંથી દૂર હટાવી તેના બળને ઓછું કરી શકો છો. આ રીતે તમે ભાગ્ય સાથે પણ ટક્કર લઈ શકો છો. “હું અમર આત્મા છું.” આ એક વિચાર જ તમામ ખરાબ શક્તિઓનો નાશ કરી શકે છે અને તમારામાં સાહસ તથા અંતરિક આધ્યાત્મિક બળ ભરી શકે છે. ખરાબ વિચારો જ માનવીના દુઃખનું મૂળ કારણ છે. સદ્ગુરીના તથા સત્કાર્યનું અર્જન કરો. આત્મભાવ સાથે એકતાપૂર્વક નિઃસ્વાર્થપણે કામ કરો. “હું જ અમર આત્મા છું.” એ જ સત્કાર્ય છે, એ જ સદ્ગુરીના તથા સત્કાર્ય.

પાપ કોઈ વસ્તુ નથી. પાપ તો આંતિ માત્ર છે. તે માનસિક કલ્યાણા છે. પ્રગતિના માર્ગમાં બાળ-આત્મા ભૂલો તો અવશ્ય કરશો; પરંતુ ભૂલો જ તમારો સર્વોત્તમ ગુરુ છે. “હું અમર આત્મા છું.” એવો વિચાર કરશો તો પાપી વિચારોનો નાશ થઈ જશે.

“કર્મ, કર્મ, મારાં કર્મોએ મારી આવી દશા કરી છે.” આવું કદી ન કહેશો. મ્રયત્ન કરો. પુરુષાર્થ કરો. તપ કરો. ધારણા કરો. શુદ્ધ બનો. ધ્યાન કરો. ભાગ્યવાદી ન બનો. તામસી ન બનો. એક લવારાની માફક બેં-બેં ન કરો. વેદાંત-કેસરીની માફક ‘ઉં’ ‘ઉં’ ની ગર્જના કરો. જુઓ, સોણ વર્જની ઉમરે જેનું મૃત્યુ નિર્ણિત હતું તે માર્કષેય પોતાની તપશ્ચયાના બણે કેવા ચિરંજીવી બની ગયા! વળી, સાવિત્રીએ પોતાના મૃત પતિને પોતાની પતિભક્તિથી કેવા સંજીવન કર્યા! બેન્જામિન ફેલીન તથા મદ્રાસના સ્વર્ગસ્થ શ્રી સર ટી. મુતુસ્વામી આયરે

પોતાની જીતને કેવી રીતે ઉન્નત બનાવી તેનો વિચાર કરો. હે પ્રિય નિરંજન! યાદ રાખો, માઝાસ જાતે જ પોતાનો ભાગ્યવિધાતા છે. ક્ષત્રિય રાજુ વિશ્વામિત્ર વસિણની જેમ બ્રહ્માર્થ બની ગયા તથા પોતાના તપોબળથી તેમણે ત્રિશંકુ માટે એક લોકનું નિર્માણ કર્યું. ડાઢુ રન્નાકર પોતાની તપશ્ચયાના બળથી વાલ્મીકિ મહર્ષિ બની ગયા. બંગાળના દુષ્ટ સ્વભાવવાળા જગાઈ અને મધાઈ મહાત્મા બની ગયા અને ગૌરાંગ મહાપ્રભુના શિષ્ય બની ગયા. જેવું બીજામે કર્યું તેવું તમે પણ કરી શકો છો-તેમાં કોઈ સંદેહ નથી. જો તમે આધ્યાત્મિક સાધના, તપ તથા ધ્યાનમાં મળન રહો તો તમે પણ ચ્યાત્કાર સર્જ શકો છો. જેમસ એલેક્ટનું ‘ગરીબીથી શક્તિ’ (Poverty to Power)નું સાવધાનીપૂર્વક અધ્યયન કરો, તેમાંથી તમને પ્રેરણા મળશે. તે આધુરે તમારા જીવનનો કાર્યક્રમ નિર્ણિત કરી લો. મારાં “વીસ આધ્યાત્મિક સૂચનો” તથા “ચાલીસ સોનેરી ઉપદેશો”નું પાલન કરો. જીવનમાં સફળતાનું રહસ્યું પુસ્તક વાંચો. આધ્યાત્મિક કાર્યક્રમ પ્રમાણે કામ કરો. ઉત્સાહપૂર્વક સાધના ચાલુ રાખો અને નૈષિક બ્રહ્મચારી બનો. તમારા અભ્યાસમાં સ્થિર રહી કમિક ઉન્નતિ સાધો. બ્રહ્મ-પ્રકાશથી પ્રકાશિત બનો. અને જીવનમુક્ત બનો. યાદ રાખ, તું અમૃતત્વનું સંતાન છે.

હે સૌભ્ય, પ્રિય અમર આત્મા, વીર બનો! ભલે તમે રીથરેહાલ હો, ભલે તમારી પાસે ખાવાનું કર્યી પણ ન હોય પણ તમે સદા પ્રસન્ન રહો. સચ્યાદાનંદ જ તમારું સ્વરૂપ છે. આ બાહુ શારીરિક કોષ તો માયાની ઉપજ છે. સદા હસતા રહો, હસો કૂદો, આનંદથી નાચો ‘ઉં, રામ રામ, શ્યામ, શિવોહહમુ, શિવોહહમુ, સોહહમુ શિવોહહમુ ઊં, ઊં, ઊં’ નું ગાન કરો. આ શરીરરૂપી પાંજરામાંથી બહાર નીકળી જાઓ. આ નશ્વર શરીર તમે નથી. તમે તો અમર આત્મા છો, અલિંગ આત્મા છો. તમે સાત્રાણા સાત્રાટ, ઉપનિષદ્ધોના બ્રહ્મના પુત્ર છો. તે આત્મા તમારી ફદ્દયગુહામાં વાસ કરે છે તેવો અનુભવ

કરો. આ જ કષેત્રે તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર પ્રાપ્ત કરો. નિશ્ચય કરો. સાક્ષાત્કાર કરો. કાલ કે પરમ દિવસથી નહિ, આજથી જ, આ જ કષેત્રે શરૂઆત કરો. ‘તત્ત્વમસી’ હેનિરંજન! તું અમર આત્મા છો!

હે ભાઈ, સાહસ તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે. ભય નહિ. શાંતિ તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે, અશાંતિ નહિ. અમૃતત્વ તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે, મૃત્યુ નહિ, સ્વાસ્થ્ય તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે. રોગ નહિ. આનંદ તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે. શોક નહિ. જ્ઞાન તમારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે, અજ્ઞાન નહિ.

તમે જ તમારા ભાગ્યવિધાતા અને ભાગ્યનિર્મિતા છો. તમે જ નવસર્જન કરી શકો છો અને વિનાશ પણ કરી શકો છો. સદ્ગુરીચાર, સદ્ગુર્ભાવનાના સત્કાર્ય દ્વારા તમે બ્રહ્મની પ્રાપ્તિ કરી શકો છો. તમે સંકલ્પશક્તિ દ્વારા તમારી ગંધી આદતોને દૂર કરી શકો છો. તમે ખરાબ સંસ્કાર, અપવિત્ર કામનાઓ, ખરાબ કલ્પનાઓ વગેરેનો નાશ કરી શકો છો. તમે નવી ટેવો પાડી શકો છો. તમે તમારો સ્વભાવ બદલી શકો છો, સુંદર ચારિત્યનું નિમણ કરી શકો છો. તમે તમારી આધ્યાત્મિક શક્તિથી સમસ્ત જગતને હયમચાવી નાખી શકો છો. તમે બીજાઓને પણ ઈશ્વરત્વ પ્રત્યે પ્રેરણા આપી શકો છો, તમે પ્રકૃતિની શક્તિ ઉપર અધિકાર ચલાવી શકો છો, તમે પ્રાજીઓએ પર શાસન કરી શકો છો.

તમારી જીત ઉપર આધાર રાખો. સંકુચિત બુદ્ધિવાળા ન બનો. અંતઃકરણનો અવાજ સાંભળો. ગુલાબ ન બનો. તમારી સ્વતંત્રતા ન ખોઈ નાખો. તમે અમર આત્મા છો. તમારા મનમાંથી લઘુગ્રંથિ દૂર કરો. તમારા પોતાનામાંથી જ શક્તિ, સાહસ તથા બળ પ્રાપ્ત કરો. મુક્ત બનો. અંધશ્રદ્ધાળું ન બનો. સાવધાનીપૂર્વક વિચાર કરીને પછી જ કોઈ વસ્તુને માનો. આંધળા આવેગોને આધીન ન થાઓ, પણ તેમનું દમન કરો. અસહિષ્ણું ન બનો. તમારામાં જ શક્તિ અને જ્ઞાનનું વિશાળ કેન્દ્ર છે, તેનો વિકાસ કરો. જ્યારે તે પ્રગટ થશે ત્યારે જ આત્માનું સાચું રહસ્ય પ્રગટ થશે. આત્મજ્ઞાનની જ્યોતિથી અજ્ઞાનનો અંધકાર દૂર થશે. આત્માનું સતત

ધ્યાન જ્ઞાનના સામાજિકમાં પ્રવેશ મેળવવા માટેની એકમાત્ર ચાવી છે. મેં આ થોડીક લીટીઓમાં જ વેદાતોનો સાર બતાવ્યો છે. માટે વેદાત-અમૃતાનું પાન કરી અમૃતત્વ પ્રાપ્ત કરો. આ જ છે જીવનનું લક્ષ્ય. આ જ છે જીવનની સાર્થકતા. કર્મયોગ તથા ઉપાસના દ્વારા તમે પણ સાક્ષાત્કાર માટે સમર્થ બનશો.

અનાસક્તિમય જીવન વિતાવો. મનને ધીરે ધીરે કાલ્યુમાં લાવો. કોઈ પણ મનુષ્ય દુઃખ, રોગ, મુશ્કેલીઓ કે અડચણોથી મુક્ત નથી. તમારે તમારા સ્વરૂપ-સુખમય આત્મા-માં જ નિવાસ કરવો જોઈએ. તે જ તમારા જીવનનું મૂળ અને આધાર છે. તમારા મનમાં તમારા દિવ્ય સ્વરૂપની યાદ સદા રહેવી જોઈએ, જેથી જીવનમાં આવતી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવાની આંતરિક શક્તિ તમને પ્રાપ્ત થશે અને તેથી તમે સંમતબુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરશો, જેના પરિણામે તમે બ્રાહ્ય ખરાબ પ્રભાવો તથા દુઃખ મહિન સ્યંદૂનોથી પ્રભાવિત નહિ થાઓ. હંમેશાં પ્રતાઃકાળમાં ધ્યાન કરો, જેથી તમને નવી શક્તિ તથા આંતરિક જીવનમાં શાશ્વત સુખ તથા વિશુદ્ધ આનંદ પ્રાપ્ત થશે. તેનો અભ્યાસ કરો; વિપરીત પરિસ્થિતિઓમાં પણ તેનો અભ્યાસ કરો; છેવટે તમને આત્મસાક્ષાત્કાર થશે જ.

તમારી વર્તમાન વિપત્તિઓ કર્મનું શોધન છે. આ વિપત્તિઓ તો તમારામાં ઈશ્વરસ્મરણ સતત જીગ્રત રાખવા માટે, તમારા હૃદયમાં કરુણા ભરવા માટે, તમને સબળ બનાવવા તથા તમારામાં સહનશીલતાની વૃદ્ધિ કરવા માટે જ તમને પ્રાપ્ત થયેલી છે. માતાકુંતાએ પરમાત્માને પ્રાર્થના કરી હતી કે વિપક્ષ: સન્તુનઃ શશ્ત્રત । હે પ્રભુ ! તું મને સદા વિપત્તિઓમાં જ રાખજે, જેથી તારી યાદ ન ભુલાય. ભક્ત લોકો દુઃખમાં અધિક પ્રસન્ન રહે છે. રોગ, પીડા, સાપ, વીછી, વિપત્તિ વગેરે પરમાત્માના જ સંદેશવાહકો છે. ભક્ત પ્રસન્નતાપૂર્વક તેનું સ્વાગત કરે છે. તે તેનાથી કદી પણ પરેશાન નથી થતો. તે તો ફરી-ફરી કહે છે, “હે પ્રભુ ! હું તારો છું. તું આ બધું મારા ભલા માટે જ કરે છું.”

‘સાધના’માંથી સાભાર

અદૈતતા અને તમે

- શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

એક પરમોચ્ય, શાશ્વત યથાર્થતા, એક નિરપેક્ષ, અલૌકિક, બ્રહ્માંડના દિવ્ય આત્માને ભક્તિભાવપૂર્વ પ્રણામ! ‘તે’ અલૌકિક, નિરપેક્ષ, એક અને અદ્વિતીય હોવાની હકીકતને લઈને, ‘તે’ સર્વત્ર વર્તમાન છે, તેની અસીમતાના કારણે બધાંને આવરી લે છે. એ કારણે બધું અસ્તિત્વ તેનું પોતાનું મગટીકરણ છે, કેમ જીશે તેની પોતાની અલિબ્યક્તિ છે, કારણ બીજું કશું હોઈ શકે જ નાહિ.

માટે તે યથાર્થતા તમારી યથાર્થતા છે તે અન્યાં બ્રહ્માંડનું જીવન તમારી અંદર તમારા પોતાના જીવન જેમ ધબકે છે. ‘હું છું, - આ તમારા અસ્તિત્વની સભાનતાની તમારી લાગણી પેલા “‘હું છું’” માંથી ઉત્તરી આવે છે.

આમ, દેખાતાં એવાં ધ્યાનાને એકરૂપ જીવંત એકત્વમાં ગુંથનાર તે ‘એક’ છે. ધ્યાન દેખાય છે પણ ખરેખર ધ્યાન નથી. બધાં ભાસમાન અનેકની અંદર, એક સ્વરૂપ જ ફક્ત જાહેર કરી કહે છે, “‘હું છું. હું એકલો જ છું.’” આ દિઝિઓ, અહીં, આ કારણ, જે બધા એકઠા થયેલા છે તે ધ્યાન નથી. દેખાય છે ધ્યાન પણ આપણે તે સ્વરૂપમાં ફક્ત એક જ છીએ.

એક-એક તરીકે જોતાં, મોજાં ધ્યાન જીવાય પણ સમુદ્રના સંદર્ભમાં જોતાં, તે બધાં એક જ છે. મોજાં બધાં એક જ સમુદ્ર પર દેખાય છે; તે મોજાં એક પર નભે છે; તે મોજાં એકમાં સમાઈ જાય છે. આ ત્રૈવર્ડી મહિયા દરમિયાન સમુદ્ર અને ફક્ત સમુદ્ર જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. મોજાંઓનું અસ્તિત્વ હોવાનું દેખાતું હોય છે ત્યારે પણ દેખીતી અનેકતામાં સમુદ્ર જ ફક્ત અસ્તિત્વ ધરાવે છે. આ ઈશ્વર અને માનવ વિષેની હકીકત છે. આ જીવાત્મા અને પરમાત્મા વિષેની હકીકત છે. જે વિદ્યમાનતામાં આપણે અને આપણી જાતે છીએ તે બાબતની આ જ હકીકત છે. છે તે ‘એક’ જ છે. સંવાદિતા પ્રસરેલી છે. એકલી ઊરી શાંતિ જ પ્રવર્તે છે, વ્યાપ છે. સર્વત્ર, સંદકણ સર્વ સમયે, બધા ભાસમાન થતા પરિવર્તનશીલ સંજોગોમાં ફક્ત પરમાનંદ જ પ્રવર્તે છે અને વ્યાપ છે.

પરિવર્તન તો અલ્યકાલીન દેખાવ માત્ર છે. યથાર્થતા-વાસ્તવિકતા-અપરિવર્તનીય છે અને તે યથાર્થતા દિવ્યતા છે. તે સર્વદા વિદ્યમાન દિવ્યતા, ગણન શાંતિ અને અવિરત સ્વર્ગાય આનંદ છે.

એક પાતળો પડદો તમને અને સંદા પ્રવર્તમાન વિદ્યમાનતા, શાંતિ તથા પરમાનંદને જુદા પાડતો હોય તેમ લાગે છે અને તમને બોધ પામતાં રોકનાર એ પાતળો પડદો છે તે ફક્ત સમજીવવાની એક રીત છે. ખરેખર કોઈ પડદો છે જ નાહિ, કારણ ફક્ત અદૈતતા જ છે. જે તદ્દન જ અબોધગમ્ય છે તે વાતને સમજીવવા પ્રયત્ન કરવાની આ ફક્ત એક રીત છે.

યથાર્થતા પ્રત્યક્ષ છે. તે કદી ગેરહાજર નથી હોતી અને તે અદૈત હોવાથી તે ફક્ત એક જ છે અને યથાર્થતા દરેકની માલિકીની છે. તે તમારી સંપત્તિ છે; તમે તેની સંપત્તિ છો. ઉપનિષદ્કાળના આપણા પુરાતન લોકો, આપણા સર્વના પૂર્વજીનો આ કેન્દ્રીય અનુભવ છે તે આપણને વારસામાં આપી ગયા છે. તેથી આપણે નસીબદાર અને કૃતકૃત્ય વારસો છીએ. વારસા પર, વારસોનો કુરુરતી હક હોય છે.

તેથી જ કહું છે : “માગો, તમને આપવામાં આવશે, કારણ આ તમારો જન્મસિદ્ધ હક છે.” આ દુન્યવી જીવનની દુઃખદ ઘટના બે છે કે કોઈ માગતું નથી. તેઓ જે અસ્થાયી અવાસ્તવિકતાઓ જુબે છે અને તેની માગણી કરે છે. જે અદ્દશ્ય, અદ્દષ છે તેનું મૂલ્ય અને કીમત કોઈ સમજીતું નથી, કારણ કે વસ્તુ જ્યારે ખૂલ નજીક હોય ત્યારે તે દેખી શકાતી નથી.

તમે ‘જે’ શોધી રહ્યા છો તેનો જરા પણ અભાવ નથી. પરંતુ ખોજ કરવામાં જ ક્ષતિ છે. દિશા બાબત ગોટાળો છે. જ્યારે એક વસ્તુ તમારી અંદર તમારા રૂપે જ પરી હોય ત્યારે તમે તેને શોધવા જરૂરો તો તમે તેને શોધી શકશો નાહિ.

કોઈ દૂરના ભવિષ્યમાં નાહિ, પરંતુ પ્રત્યક્ષ

વर्तमानमां तभाराभानो દરेकेदरेक આ સत્ય અને આ તે યथार्थતा બની જીવવાનો તમારો ઉદ્યમ ચાલુ રાખો.
હકીકતને તમારી પોતાની ચેતનાની ઝંડરનો એક આ સત્ત, ચિત્ર, આનંદ અને શાંતિની વાસ્તવિક અનુભવ બનાવે. આ ચેતનામાં સદાકાળ ટકી અભિવ્યક્તિ રેમજ અનુભવ તમારું અસ્તિત્વ, તમારો રહેવાનું, તમારા પૂરા સ્વભાવમાં અને અભ્યાસમાં સદા સંપૂર્ણ સ્વભાવ બની રહો! - 'મુક્તિપથ'માંથી સાભાર

ॐ

॥ શાઙ્કર દેશિક મેં શરणમ् ॥

ॐ નમો ભગવતે શિવાનન્દાય ॥ ॥ ॐ નમો ભગવતે ચિવાનન્દાય ।

ॐ નમામિ શાઙ્કરમ्

॥ શાઙ્કર ભાષ્ય પારાયણાંજલિ: ॥

પરમ આદરણીય શ્રીમતુ સ્વામી અધ્યાત્માનન્દ સરસ્વતી જી મહારાજ કે 75વે પ્રાકટચોત્સવ કે ભાવપૂર્ણ ઉપલક્ષ મેં 108 ઘણે ભાષ્ય પારાયણ, એવં માણ્ડૂક્યકારિકા પ્રવચન સુધા કે સાથ સન્ત મહાસમાગમ

24-11-2019 (માર્ગ. કૃ. ત્રયોદશી) સે પ્રારમ્પ 6-12-2019 (માર્ગ. શુ. દશમી) સમાપન

સંક્ષેપ કાર્યક્રમ :

23/24-11-2019	ભારત કે વિભિન્ન પ્રાન્તોં સે સન્તોં કા સમાગમન
24-11-2019	સાયં કાલ 4.30 બજે સે પરમાર્દર્શ બેદાન્ત પીઠાધીશ્વર શ્રીમતુ સ્વામી ભાસ્કરાનંદ સરસ્વતી જી કી ગરિમામય ઉપસ્થિતિ મેં-ઉદ્ઘાટન સભા
25-11-2019 - 6-12-2019	નિર્દિષ્ટ સમયસરણી કે અનુસાર ભાષ્ય પારાયણ વ પ્રવચન, આરતી આદિ
6-12-2019 સાયં 5-30 બજે	સમાપન સમારોહ પરમ પૂજ્ય વયોવૃદ્ધ સન્ત વિભૂતિ શ્રીમતુ સ્વામી પરમેશ્વરાનન્દ સરસ્વતી જી કી મહનીય અધ્યક્ષતા મેં
7-12-2019 પ્રાતઃ 9-00 બજે સે	શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા પારાયણ-પૂજા-અર્ચના-આરતી
8-12-2019 પ્રાતઃ કાલ સે	સન્તોં કા પ્રસ્થાન
કાર્યક્રમ કે પ્રધાનાચાર્ય :	પૂજ્ય આચાર્ય શ્રીમતુ સ્વામી શાંકાનંદ ગિરિ જી મહારાજ (આદિ શાઙ્કર બ્રહ્મવિદ્યા પીઠમુ, ઉત્તર કાશી)
સંયોજન વ પારાયણકર્તા :	ભગવત્પાદ ભક્ત મણ્ડલી, ડત્ત કાશી
આયોજક : દિવ્ય જીવન સાંસ્કૃતિક સંજ્ઞ, શિવાનન્દ આશ્રમ, અહમદાબાદ	
25-11-2019 સે 6-12-2019 તક કે પ્રતિદિન કી સમયસારીણ -	
પ્રાતઃ 5-45	મન્ત્રપુષ્યાંજલિ એવં શાન્તિપાઠ (સભી સન્તોં દ્વારા)
પ્રાતઃ 6-00 સે સાયં 3-30 બજે તક:	પ્રસ્થાનત્રયી ભાષ્યપારાયણ, વિષ્ણુસહસ્રનામ ભાષ્ય તથા શાન્તિપાઠ (સભી સન્તોં દ્વારા)
સાયં 4-30 સે 6-30 બજે તક:	માણ્ડૂક્યકારિકા પ્રવચન સુધા
6-45 બજે :	આરતી વ પ્રસાદ (સૌ ભક્તોને હાર્દિક આમંત્રણ છે.)

સ્વધર્મનો અર્થ - ૧

- શ્રી સ્વામી કૃપાલાનંદજી

શ્રીકૃપાજીએ અર્જુનને તેના પ્રશ્નોનો આપેલો ઉત્તર સામાજિક, વૈયક્તિક, વैભિક અને છેવટે આધ્યાત્મિક એમ ઘણા સ્તર પરથી આવે છે. કોઈ પણ સમસ્યાને દરેક રીતે હાથ ધરવી જોઈએ કારણ કે આપણી સમસ્યાઓ આપણા અસ્તિત્વની ભીતરના ઊંડાશભાંથી આવે છે. કોઈ પણ સમસ્યા આપણા જીવનની કેવળ એક બાજુને જ સ્પર્શતી હોતી નથી. એ એક એવા રોગ જેવી છે કે જેના મૂળ ફક્ત દેખાતા શરીરમાં જ નહિ, ભીતરનાં સ્તરમાં ઉર્દુ સુધી અદશ્ય રીતે હોય છે. શાશ્વતના વ્યાખ્યાતાઓ અને તત્ત્વજ્ઞાનના વિદ્યાર્થીઓને, કોઈ પણ વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિની શક્ય એટલી બધી જ બાજુઓને લક્ષ્યમાં લેવાનું કહેવામાં આવે છે. ભલે પછી તે પરિસ્થિતિ કે ઘટના હીકીકતે સાવ સામાન્ય હોય. એક નાનકડી ઘટના પણ વैભિક ઘટના છે. એ ભલે તુચ્છ, નિરર્થક કે છીક ખાવા જેવી નગણ્ય હોય, પણ ઉપરછલ્લી નજરે જેવી દેખાય છે તેવી તુચ્છ નિરર્થક એ નથી. દરેક ઘટનાના જીન્મ વખતે વિશ્વ જીગ્રત હોય છે. એટલા માટે આપણાને કહેવામાં આવ્યું છે કે દુનિયાની કોઈ વસ્તુ ગુપ્ત નથી, બધું જીહેર છે, ઉધારું છે, સામાન્ય છે. દરેક બનાવને વિભિન્ન દાસ્તિકોણથી જોવો જ જોઈએ. ઘણુંખરું આપણે વસ્તુઓને એક દાસ્તિકોણથી જ જોવા લલચાઈએ છીએ. દાખલા તરીકે, આપણે વસ્તુઓને રાજકારણના સંદર્ભમાં જોઈએ છીએ અને તેમને એ એક જ દાસ્તિકોણથી સમજીવીએ છીએ, જીણે વસ્તુમાં એ સિવાય બીજું કશું જ ન હોય ! સમાજશાસ્ત્ર અને માનસશાસ્ત્રના અભ્યાસુઓ વળી પોતાના જ દાસ્તિબંદુથી નિહાળે છે, તો વળી બીજી જે ધાર્મિક લોકો છે, તે બધું ધાર્મિક અને તત્ત્વજ્ઞાની રીતે જ સમજીવે છે, આમ ચાલે છે.

એક વિષયરૂપ જગત ચોક્કસ છે. જગત આપણી બહાર દેખાય છે અને ઘટનાની વિપ્યાત્મકતા

પણ કોઈક એવી વસ્તુ છે, જેને એ રીતે લક્ષ્યમાં લેવી જોઈએ પણ વિપ્યરૂપી આપણે વિષયરૂપ દેખાતી ઘટનામાં ભાગ લઈએ છીએ, કારણ કે આપણે વિષયી છીએ અને તેથી જ બનાવને વિષય તરીકે જ ગણીને ભાગ લઈએ છીએ પરંતુ ઘટનામાં વિષયીનું તત્ત્વ પણ હોય છે, તેથી કોઈ પણ ઘટના, સંયોગ સંપૂર્ણ રીતે વિષયરૂપ કે વિપ્યરૂપ કહી શકાય નહિ. દરેક ઘટનામાં આંતર-ભાષા, વિષય-વિષયીની ગુંથણી હોય છે. દરેક ઘટના બનાવામાં એક ભીતરનો ગણનતમ ઉચ્ચતર અર્થ છુપાયેલો હોય છે. એ ફક્ત જગત કે વ્યક્તિ નથી કે જે એકબીજા પર કિયા-પ્રતિકિયા કરતી રહે. એમાં એક અંતિમ નિષાયિક તત્ત્વ હોય છે કે જે વિષયરૂપને અને વિષયરૂપને એકબીજા પર કિયા-પ્રતિકિયા કરવાની એ રીતે અપેક્ષા રાખે છે. બધી વખત આવી ઉધ્વંગમનની પ્રક્રિયાને આપણે ‘ઈશ્વરની ઈચ્છા’નું નામ આપીએ છીએ. એની સામાજિક બાજુ પણ છે કારણ કે દરેક ઘટના સામાજિક પર્યવરણમાં જ બને છે. સમાજનો અર્થ અહીં આપણે માનવોના સમૂહો પૂરતો જ ન લેવો જોઈએ, સમાજનો અહીંનો અર્થ સંગઠિત વ્યવસ્થા એવો સામાન્ય લેવો જોઈએ. પછી એ માનવની વ્યવસ્થા હોય કે બીજા ગમે તેની હોય અને એવી સંગઠિત વ્યવસ્થામાં જે બનાવ બને છે એમાં એ સંગઠિત વ્યવસ્થાની અસર હોય જ છે. ભલે તે વ્યવસ્થા ગમે તેવી હોય - કુટુંબ હોય, સંસ્થા હોય કે આખી માનવજીત વગેરે હોય. ઘટનાને બીજી પણ એવી અનેક બાજુઓ છે કે જે ભગવદ્ગીતાના અધ્યાયમાં યથાસમય ધારેધીરે ઉદ્ઘાટિત થતી જશે. અર્જુનને એક પ્રતિનિધિ તરીકે, શિધના એક નમૂના તરીકે, આદર્શ શિક્ષક શ્રીકૃપાજીએ તાકીદની ચેતવણી આપી છે. એ તદ્દન ખરું છે કે અર્જુન કે બીજો કોઈ માનવ, સામાજિક વાતાવરણમાં રહેતો હોવા છતાં સમાજ સાથે

જેનો જરાય સંબંધ ન હોય એવા પાયા પર દલીલો કરવી એ પૂરેપૂરી ગ્રામાંથિક પદ્ધતિ ન જ ગણાય. હા, એ ખરું કે તેવણ સમાજશાસ્ત્રીય દલીલો પણ પર્યાપ્તિ નથી. કારણ કે સમસ્યાને બીજુ પણ અનેક બાજુઓ હોય છે, પણ ગ્રારંભિક રીતે સામાજિક એકમો તરીકે જ આપણે વાતો કરતા હોઈએ છીએ. આપણે ભાગ્યે જ કલ્યના કરીએ છીએ કે આપણે વધુ વિસ્તૃત ભૌતિક પ્રકૃતિ માંહેના

છીએ. આપણે ફક્ત તત્ત્વજ્ઞાનના અભ્યાસખંડમાં કઢાય આ રીતે વિચાર કરતાં હોઈશું પણ આપણે પ્રતિદિનના જીવનમાં તો આપણે માનીએ છીએ કે, આપણે માનવો સાથે સંબંધવાળા, માનવસમાજમાં રહેનારા માનવપ્રાણીઓ છીએ. પંચમહાભૂતોની આપણે ચિંતા કરતાનથી.

- 'ગીતા દર્શન' માંથી સાભાર

સંત સદા સમન્વયકારી

- શ્રી બાબુભાઈ સોલંકી 'રાકેશ'

પાટ્ટણી ગાદી પર સિદ્ધરાજ પણી કુમારપાળનો રાજ્યાભિષેક થયો. એ સમયે ગુજરાતમાં જૈન અને શૈવ એ બે સંપ્રદાયના રાજી અને પ્રજ્ઞ પર ભારે પ્રભાવ હતો. રાજી ધર્મ સ્વીકારે તે પ્રજ્ઞ પણ પણે. જે રાજ્યધર્મ તે પ્રજ્ઞધર્મ. કુમારપાળ જૈનધર્માં હતા. રાજ્યમાં પ્રજ્ઞાનો એક વર્ગ શૈવધર્મ પણ હતો. જૈનાચાર્ય અને શૈવધર્મ પૂજારીઓની કહેરતાના કારણે પ્રજ્ઞમાં કયાંક પરસ્પર સ્વર્ગા, દ્વેષ અને કટુતા જોવા મળતી હતી.

એક દિવસ ગુજરાતનો નાથ કુમારપાળ પોતાના ગુરુ કલિકાલ સર્વજ્ઞ હેમચંદ્રાચાર્યને મળવા એમના ભવને ગયો. એ સમયે ગુરુ આંખો મીચી, કપાળે હાથ દઈ બેકા હતા. ગુરુને ચિંતાગ્રસ્ત જોઈ રાજી સહેજ થોભ્યો. એક શિષ્યે આવીને 'મહારાજાધિરાજ કુમારપાળનો જ્ય...' એમ મોટેથી સ્વાગત-સત્કારનો પોકાર પાડ્યો. તે સાંભળી ગુરુ ચોક્કા. જોયું... તો સામે મહારાજ કુમારપાળ ઊભાળું! શિષ્યે એમને આસન આપ્યું.

'ગુરુદેવ...! શ્રી ચિંતામાં છો?' કુમારપાળ પૂછ્યું.

'મહારાજ...! આપના શાસનમાં શાંતિ, સલામતી, સમૃદ્ધિ સથળું હોવા છતાં પ્રજ્ઞમાં સાંપ્રદાયિક ભેદ-વિભેદ અને દ્વેષ દેખાય છે. બે લિન સંપ્રદાયના

કારણો પ્રજ્ઞ ખંડિત છે, એમાં એકતા અને સૌંદર્ય સ્થાપવાની જરૂર છે.'

'એનો ઉપાય...??' કુમારપાળ પૂછ્યું.

'સોમનાથનું મંદિર ખરેર છે, એનો જીર્ણોદ્વાર કરાવો. આવતા મહિને શિવરાત્રી છે. શિવપૂજન આપના હસ્તે થાય એવી મારી ઈચ્છા છે.'

'જેવી ગુરુદેવની આજા.' પ્રજ્ઞામ કહી કુમારપાળ ચાલ્યા.

કુમારપાળ પોતે જૈનધર્માં હોવા છતાં રાજ્યના ખર્ચ શિવમંદિર-સોમનાથનો જીર્ણોદ્વાર કરાવ્યો. લિંગ-પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે જૈનાચાર્ય હેમચંદ્રાચાર્ય શિવસ્તુતિ ગાઈ... બે હાથ જોડી નમસ્કાર કરી બોલ્યા - 'જૈન રાગ-દ્વેષ, કથાયો કથા પામેલા છે તે બ્રહ્મા, વિજ્ઞુ, મહાદેવ કે જિન ભગવાન હોય, સૌને મારા નમસ્કાર.'

આમ બોલી એમણે પૂજારી પાસેથી બીલીપત્ર લઈ મહારાજ કુમારપાળને આપ્યા. મહારાજાએ બીલીપત્ર શિવલિંગ પર ચઢાવ્યાં ત્યારે જૈન અને શૈવનો ધર્મ-સમન્વય જોઈ બંને પંથના ભક્તો ગદ્ગદ થઈ ગયા.

- 'સંત પરમ હિતકારી' માંથી સાભાર

શિષ્ય, શિક્ષણ અને શિક્ષક

- શ્રી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી

(પાંચભી સપેન્થરે-શિક્ષક દિવસ નિમિત્તે સોમનાથ સંસ્કૃત વિશ્વવિદ્યાલય ખાતે યોજ્યેલ પૂજયશ્રી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી મહારાજનાં પ્રવચનનો સાર અને સાદર પ્રસ્તુત છે. - સંપાદક)

જ્યુસોમનાથ, નમસ્કાર...

શિષ્યને આપણે વિદ્યાર્થી કહીએ છીએ. વિદ્યાર્થી બેટલે વિદ્યાનો ચાહક, વિદ્યાને ઈચ્છનાર અને વિદ્યાપ્રાપ્તિ માટે જાગરુક, પરંતુ દુભિયે આજકાલના વિદ્યાર્થી ‘વિદ્યાર્થી’ થઈ ગયા છે. વિદ્યાની અર્થ લઈ જનારા. શિક્ષણ ઉપાર્જનના બદલે તોફાનો, આગ લગાડવી, ચોપાસ તણાવનું વાતાવરણ ઊંઘનું કરવું. તેવી અવસ્થામાં લાગે છે કે તેઓએ સરસ્વતીની વીજાને જ તોડી નાખી છે. અહીં ‘વિદ્યા વિનયેન શોભતે’નો વીજા ઝંકાર જંકૃત થતો નથી.

ત્યારે આપ સૌ જે પવિત્ર સંસ્કૃત ભાષા ભજવા આવ્યા છો, તે ભાષાનાં મૂળ કેટલાં અને કેવાં ઊંડાં છે તે જ્ઞાનવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

આપના જેવો જ એક વિદ્યાર્થી હતો. ગુરુકુળનો છાત્ર હતો, પરંતુ ભજાતર ચઢું ન હતું. ગુરુજીએ કહ્યું “વત્સ ! તારા ધરે પાછો જી. પિતાના કાર્યમાં સહાયક થા.” ગુરુમાતાએ કશુંક પાણેચ બાંધી આપ્યું. માર્ગમાં મધ્યાહ્ન સમયે તેણે આ પાણેચમાંથી ભોજન આરોગ્યનું અને થોડી વાર વામકુક્ષી હેતુ નિકટના ફૂવાની પાળ પાસે સૂર્ય ગયો. જ્યારે તેણે આંખો ખોલી ત્યારે જોયું કે એક કીડી તેનાથી ઘણા મોટા જીવાને મોઢામાં લઈને તે ફૂવાની બહારની દીવાલ ચઢવા માટે પ્રયત્નશરીર છે.

કેટલીયે વાર તે કીડી નીચે પડી, પરંતુ ફરી-ફરીને પ્રયત્ન કરતી જ રહી અને અંતે તે કીડી પેલા મોટા જીવાને મોઢામાં લઈને તે દીવાલ ચઢી જગઈ.

હવે આ છોકરાને મન અજવાણું થયું. “જો આ નાની કીડી પ્રયત્ન કરી શકે અને દીવાલ ચઢી જ્યા તો હું

શા માટે ન ભાગી શકું ? અને તે ગુરુકુળ પાછો ફર્યો. ગુરુજીને કહ્યું, “મને એક વાર ફરીથી પ્રયત્ન કરવાની અનુમતિ આપો ને ?” અને ફરીથી તેનો અભ્યાસ ચાલુ થયો. હવે તે જ્યારે ભોજન કરે ત્યારે પણ હાથમાં પુસ્તક લઈને વાંચ્યા જ કરે. થોડા દિવસ વ્યતીત થયા. સહાય્યાયીઓને લાગ્યું કે તે ઢોગ કરે છે અને ગુરુદેવની અનુમતિ લઈને તેમણે પેલો છોકરો જ્યારે ભોજન કરતો હતો ત્યારે તેની ભોજનની થાળી લઈ લીધી અને બળતા કોલસાની થાળી તેની સામે મૂકી દીધી. સૌના આશર્ય વચ્ચે તેણે એક બળતો કોલસો ઉપાડ્યો અને મોઢામાં મૂકવા ગયો. ત્યારે ગુરુજીએ તેનો હાથ પકડી લીધો. તેની શિક્ષણ માટે આવી તન્મયતા જોઈને સૌને આશર્ય થયું.

પછી તો તેણે મહાદેવની ઉપાસના કરી. મહાદેવ પ્રસન્ન થયા અને તે બાળક સમક્ષ નર્તન કરીને પોતાના ડમડુમાંથી નિનાદ કર્યો. તે નાદ ચૌદ વખત થયો અને તે નિનાદમાંથી જ આજના આપણા વ્યક્તરણનો પ્રાહુદ્યવિધાન થયો. આ વાત લઘુ કીમુદીમાં વર્ણવિવામાં આવેલ છે. કહ્યું છે કે-

“નૃત્યાવસાને નટરાજરાઓ નનાદ નવપંચવારમ્ભ।
ઉદ્તરુકામઃ સનકાદિસિદ્ધનેત દ્વિમર્શે શિવસૂત્રજીલભ્રમ॥

આ માહેશુર સૂત્ર ચૌદ છે, જે આ પ્રકારે છે :

- (૧) અર્ધઉંશ (૨) ત્રણલુક (૩) એસ્પ્રોફ (૪) ઐઓફ્યુ
- (૫) હથવરટ (૬) લંશ (૭) ગમડજનમ્ભ (૮) ગમગ્ર
- (૯) ઘઢઘ્ર (૧૦) જગગડદશ (૧૧) ખફછથયટતવ્
- (૧૨) કપ્યુ (૧૩) શખસર (૧૪) હલ્લ.

આ નાના છોકરાનું નામ પાણિનિ, તેની રચનાને

અધ્યાધ્યાયી કહેવાય છે.

વિદ્યાર્થીઓ માટે તો શાનનિદ્રા, ભિતાહારી અને ગૃહસ્થાગીનો જ નિયમ છે. ઉધ ઓછી અને ચપળતાથી જીગૃત થઈ જવાય તેવી. પેટમાં ઠાંસી-ઠાંસીને ખાવું નહીં અને અભ્યાસ સિવાય પોલિટિક્સ 'દગ્ગા-તોફાન' માં રૂચિ રાખવી નહીં. શીલ, લજ્જા, મર્યાદા અને વિનાત્રતા તે વિદ્યાર્થીનાં ભૂષણ છે. તદ્દુપરાંત અભ્યાસમાં સાત્ત્ય, નિયમિતતા, પ્રત્યેક વિષયનો ઊંડાશથી અભ્યાસ અને અભ્યાસમાં રસલઈને ભણતર ભણતું જોઈએ.

વિદ્યાર્થીએ શારીરિક સ્વસ્થતા અને માનસિક પ્રકુલ્પતાને જીવનમાં આગવું અંગ બનાવવું. સૂર્યોદય પૂર્વે જીગો, પ્રાતઃ કર્મથી નિવૃત્ત થઈને સૂર્યનમસ્કાર, થોડાં હળવાં આસનો, ઊંકાર ઈત્યાદિ પ્રાજ્ઞાયામ, થોડું વહેલી સવારે લાંબું ચાલી આવવું વગરે ટેવો "શરીરમાણ ખલુ ધર્મસાધનમ્ભ" ની સાર્થકતા કરશે.

જ્યાં સુધી શિક્ષણનો પ્રશ્ન છે તે તો જીવનનો પાયો છે. જીવનવૃક્ષનું મૂળ જ શિક્ષણ છે, સંસ્કાર અને સંસ્કૃતિ તે આ વૃક્ષનાં પુષ્ય છે અને જ્ઞાનએ તેનું ફળ છે. માનવજીવનના સર્વાંગી વિકાસનો આધાર જ તેનું શિક્ષણ છે. સાદું જીવન અને ઉચ્ચ વિચાર તે શિક્ષણની ઉપલબ્ધિ છે. સર્વાંગી વિકાસસભર શિક્ષણથી વિદ્યાર્થીનાં શરીર, મસ્તક અને હૃદયનો વિકાસ થાય છે. જીવન યાપન કરવા માટેની દસ્તિ, સુચિતા શુભતા અને જીવનમાં પદ્ધતિસરના વૈજ્ઞાનિક આરોહણથી જ શિક્ષણની શોભા છે. શિક્ષાનો અર્થ જ માનવને ખરા અર્થમાં માનવ બનાવે, સમાજનું અવિભાજ્ય અંગ અને આધાર બનાવે. ભણેલા માણસે તેના ભણતરના અહંકારના કારણે સમાજમાં બોજો ન બનવું જોઈએ. શિક્ષણ માત્ર રોજ-રોતીની ગ્રાપ્તિનું જ સાધન ન બની રહેતાં રાષ્ટ્રપ્રેમ, રાષ્ટ્ર પ્રત્યે નિષ્ઠા અને વ્યક્તિ જ્યાં પણ ઊભેલી હોય એવો જ અનુભવ થવો જોઈએ કે હું જ રાષ્ટ્ર છું - અહીં જ શિક્ષણની સાર્થકતા છે. રાષ્ટ્ર માટે જ પ્રત્યેક શાસલો. ચારિત્ર્ય, સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ,

પરસ્પર ગ્રેમ અને નિષ્ઠપટ, નિષ્પાપ જીવન એ જ સાચા શિક્ષણને સાર્થક કરે છે.

અને જ્યાં સુધી શિક્ષકોનો પ્રશ્ન છે, જે પણ વિષય તેઓ સંપાદિત કરતા હોય તે વિષયનું તેમને ઊંડાશથી શાન હોવું જોઈએ - 'સ્વાધ્યાયાન્ના પ્રમાદિતવ્યમ્ભ' સ્વાધ્યાયમાં પ્રમાદ કરવો નહીં અને સનતુ સુશ્રીતીયતો કહે છે. "પ્રમાદી નિત્ય મૃત્યુઃ". પ્રમાદ એ મૃત્યુનું દાર છે. બુદ્ધે પણ કહું છે કે 'પ્રમાદો મુખ્યતે પદમ્ભ' એ જ કે પ્રમાદી મૃત્યુના પદને પામે છે. અધ્યયન અધ્યાપનમાં પ્રમાદ ન કરો. સતત જાણો કે તમો આજીવન વિદ્યાર્થી છો. તમારા વિષયની સાથે સંલગ્ન બીજા ઈતર વિષયનું શાન પણ શિક્ષકોએ ઉપાર્જન કરવું જોઈએ.

શિક્ષકો જ્યારે ભણાવે છે ત્યારે તેમણે વિદ્યાર્થી જે ભાષામાં ભણી શકે તેવી સરળ અને સહજ રીતે ભણાવવું જોઈએ. કોઈ પણ વિદ્યાર્થી કિંદિક સારું કરે તો જાહેરમાં તેની પ્રશંસા કરવી જોઈએ અને જે કિં અધ્યોપ્ય કે અવાંછનીય થાય તો તેને એકાંતમાં બોલાવી અને પ્રેમથી તેની ભૂલ સમજાવવી જોઈએ. સદા એ ન ભૂલવું કે વિદ્યાર્થીઓ કુમળાં માનસ ધરાવતા હોય છે, શિક્ષકોનાં વર્તન, તેમનાં આચરણ, તેમના વ્યવહારનો પડ્ઘણો વિદ્યાર્થીઓના માનસપટલ પર સત્વરે પડતો હોય છે.

અને હવે આજની વાત પૂરી કરતાં એક ઘટનાને કહેવાનું ચુક્કીશ નહીં. એક શાળામાં એક શિક્ષિકાની નિમણૂક થઈ. પહેલાં જ હિવસે શાળાના સમય પછી એકાદ કલાક મોરેથી એક છોકરી વર્ગના બારણે તીભી રહી અને પૂછ્યા લાગી. "બેન, હું અંદર આવું ?" તે લઘરી હતી, વાળ ઓળેલા ન હતા, કપડાં ગંદાં અને અસ્તાવ્યસ્ત હતાં. પગનાં ચંપલ તેની સાઈઝ કરતાં મોટાં અને બંને પગમાં અલગ અલગ નકશા-નમૂનાનાં હતાં. તેને જોઈને શિક્ષિકા તાડૂકી ઉઠી કહું, "નહીં !

બહાર જ ઊભી રહે !” આવું દરરોજ બે-ત્રણ મહિના સુધી ચાલ્યું, પરંતુ એક દિવસ તે સમયસર હાજર થઈ. પહેલા જ બાકડે બેઠી. તેના વાળ ઓળેલા હતા. વસ્ત્રો સ્વચ્છ અને વ્યવસ્થિત હતાં. પગમાં ચંપલ તેના માપનાં જ હતાં. બધું સુંદર, બધું સુરેખ, પરંતુ આજે પણ શિક્ષિકાબહદેન તાડુક્યાં. “વાહ ! કેમ આજે કંઈ સૂરજ પદ્ધિમમાં ઊંઘો ! બેનબા બની-ઠનીને આવ્યાં ! દરરોજ કેમ આવું ન કરતાં હતાં ?” દરરોજ તો તે બહાર ઊભી રહેતી. રડતી હતી, થાકી જતી, બહાર જ પહેલાં બેસતી પછી ત્યાં જ સુઈ જતી અને જીગતી ત્યારે ઘરે ચાલી જતી પરંતુ આજે તે વર્ગમાં હતી, વ્યવસ્થિત હતી. સમયસર હતી. શિક્ષિકાનો ગુસ્સો વધ્યો. “બોલ, આટલા દિવસ કેમ મોડી અને લઘર-વધર આવતી હતી ?”

તે બાળકીના જવાબથી શિક્ષિકા સમસમી ગયાં. આખોયે વર્ગ એક અગાધ શાંતિ અને અકલ્યનીય

મનોમાલિન્યનો પ્રતિભોગ બન્યો.

તે બોલી, “બેન ! મારાં માતા-પિતા મજૂરી કરે છે. મારે એક નાનો ભઈલો હતો તે કાલે મરી ગયો. દરરોજ તો હું તેને સાચવતી એટલે મોડી થતી. પણ હવે તો તે મરી જ ગયો. મારે કોઈને સાચવવાનું નહીં ને ? તેથી સમયસર આવી.”

શિક્ષિકાની મનોવેદના રેની જીતને-પોતાને ધૂષાથી જોઈ રહી હતી. ત્રણ મહિનામાં તેણીએ આ બાળકીનાં જીવન અને મોડા આવવાનું કારણ પૂર્ણાં જ ન હતું. જરૂરી નથી કે મોટાં લોકો જ શિક્ષાજી આપી શકે. આપણી ચોપાસનો સમાજ, સૃષ્ટિ, બાળકો, સૌ પાસેથી શિક્ષાજી લેવાનું છે. શિક્ષક જીગૃત રહે. પોતાનાં જીવનને પવિત્ર રાખે. આંતરમુખી તો રાખે જ, પરંતુ સમાજની કથા-વ્યથાથી અજાણ ન રહે, તો તે શિક્ષાનો સારી રીતે વિનિમય કરી શકે. અંશુંત.

(આત્મશક્તા : પોતાની જીતમાં શક્તા રાખો... પાણા નં . ૧૬ ઉપરથી ચાલુ)

વિશ્વાસ છે કે તેનાથી તમારો આત્મવિશ્વાસ ખૂબ વધશે.” એ પછી એકાદ મહિના બાદ મને એ વિદ્યાર્થીનીનો પત્ર મળ્યો, જેમાં તેણે લખ્યું હતું કે, “આપે જ્ઞાનાચાર્ય મ્રમાણે હું એક મહિનાથી દરરોજ રાત્રે સૂતાં પહેલાં સ્વામી વિવેકાનંદના શક્તિદાયી વિચારોનું વાંચન કરું છું. પરંતુ એથી મારો આત્મવિશ્વાસ જરાય વધ્યો નથી.” આ વાંચીને હું વિચારમાં પડી ગયો કે અનેક વિદ્યાર્થી ભાઈ-બહેનોએ સ્વામી વિવેકાનંદનાં પુસ્તકો વાંચીને પોતાના આત્મવિશ્વાસમાં અનેકગણો વધારો કરી સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે તો આ વિદ્યાર્થીની બાબતમાં આમ કેમ થયું ?” પણ પછી એક મહિના બાદ મને તેનો બીજો પત્ર મળ્યો, જેમાં તેણે લખ્યું હતું; ‘આપને પત્ર લખ્યા બાદ મેં વિચાર કર્યો કે આટલા વિદ્યાર્થીઓને સ્વામી વિવેકાનંદજીનાં પુસ્તકો વાંચી લાભ થયો છે તો મને કેમ ન થાય’ અને આમ વિચારી ફરીથી સ્વામી વિવેકાનંદજીનાં પુસ્તકો

વાંચવાનું શરૂ કર્યું. આ વખતે માત્ર આંખો ઢારા નહિ પણ મનથી, એકાગ્રતાપૂર્વક વાંચવા લાગી અને મને જીશાવતાં ઘણો આનંદ છે કે હવે મારો આત્મવિશ્વાસ ખૂબ વધી રહ્યો છે. પરીક્ષાનો ભય બિલકુલ જતો રહ્યો છે. હવે હું દરરોજ રાત્રે સૂતાં પહેલાં સ્વામી વિવેકાનંદનાં પુસ્તકો વાંચ્યું છું એટલું જ નહીં પણ તેના ઉપર મનન-વિનિમય પત્ર કરું છું અને મારા મિત્રોને પણ વંચાવું છું !” એ વિદ્યાર્થીનીના આ બીજી પત્રે મારા આત્મવિશ્વાસમાં પત્ર અનેકગણો વધારો કરી દીધો અને હવે હું ભારપૂર્વક કહી શકું કે સ્વામી વિવેકાનંદજીનાં અભિભત્ત સમાં વાક્યમાં વ્યક્તિમાં રહેલા તમસના આવરણને ભેદીને આત્મતત્ત્વને પ્રકાશિત કરી દેવાની પ્રયત્ન શક્તિ રહેલી છે.

□ ‘સફળતાનું રહસ્ય-સર્વાંગી વિકાસ’માંથી સાભાર

મંત્રો -૨

- શ્રી સ્વામી સંચિદાનંદજી

મંત્રના રટશનું સંપૂર્ણ વિજ્ઞાન છે. લોકો મંત્રોનો જુદા જુદા હેતુ માટે ઉપયોગ કરે છે - કેટલાક સાજા થવા માટે, કેટલાક પ્રબુદ્ધ બનવા માટે, કેટલાક બુદ્ધિશાળી બનવા માટે, કેટલાક વધુ સુંદર થવા માટે. જો લોકો એ જ કાર્યરીતિ વાપરે પણ બીજી જુદા મંત્રોનો ઉપયોગ કરે તો તે મંત્રો માંદગી પણ લાવી શકે છે અને અનિષ્ટ કાર્યો અને મેલીવિદ્યા પણ કરી શકે છે. આવી વાતો ખોટી છે તેમ ન ભાનતા. વિદ્યુતની માફક એ જ મંત્રશક્તિનો દુદુપયોગ કરવામાં આવે તો તે મુશ્કેલીસર્જ શકે છે.

એવા મંત્રો છે, જે સાજા કરવાનું અને માંદા પાડવાનું, બચાવવાનું અને મારી નાખવાનું એમ બને કામ કરે છે. આ મંત્રના ઉપયોગ કરવા માટે ઘણાં બંધન-પ્રતિબંધ સ્વીકારવાં પડે છે. તેમાંનો કોઈ એક પ્રતિબંધ ન પળાય તો તે તમારા પર પાછો ફેંકાય છે. જે લોકો પોતાના સ્વાર્થી હેતુ માટે મંત્રોનો ઉપયોગ કરે છે તેમને તેનાં અનિષ્ટ પરિણામ ચોક્કસ દસ ગણાં ભોગવવાં પડે છે. કેટલાક મંત્રો ફક્ત વ્યક્તિગત લાભ માટે હોય છે; બીજા બધાના લાભ માટે હોય છે. તમારો મંત્ર તમારાં કંપન અથવા તમારાં બંધારણ અનુરૂપ હોવો જોઈએ.

મંત્રનો પાયો કે બીજ નિશ્ચિત શબ્દાંશ હોય છે. સંસ્કૃત સાહિત્ય પ્રમાણે એકાવન અક્ષરોમાંથી દરેક અક્ષર તેનાં પોતાનાં વિશિષ્ટ કંપન ધરાવે છે. દરેક અક્ષર તમારા અપાર્થિવ શરીરના વિશિષ્ટ પાસાનું પ્રજીવલન કરનાર ચાવીરૂપ હોય છે. જુદાં જુદાં ચકો (કરોડરજુદાં રહેલાં શાનતાંતુ કેન્દ્રો) માં રહેલી પાંખડીઓનો સરવાળો કરવામાં આવે તો તે એકાવન થાય છે. દરેક પાંખડી તેમાંથી પ્રગટતા નિશ્ચિત કંપનનું પ્રતીક હોય છે. (ઉં-ઓમ્) નિરપેક્ષ અપ્રગટ અને બીજા જુદા જુદા પ્રગટીકરણ માટેનાં બીજ છે. દાખલા તરીકે રામ, 'રામ' તરીકે ઉચ્ચાર કરીએ તો અજિન માટેનો અક્ષર છે. તે તમારા હિંય અજિનને પ્રગટાવે છે. જ્યારે તમે શબ્દનું ગાન કરો છો

ત્યારે તમારે તેનો અર્થ જાણવાની જરૂર હોતી નથી, છતાં તે તમારી મણાલી પર અસર કરે છે. આ વાત આપણી બૌદ્ધિક સમજણની બહાર છે, છતાં તે કાર્ય કરે છે. બીજ મંત્રોનો આવો પ્રભાવ છે.

જે તમે તિબેટમાં જાઓ તો તમે લોકોને સતત 'ઓમ્, મને પદ્મ હુમ્, ઓમ્, મને પદ્મ હુમ્' મંત્રનું રટશ કરતા જોશો. લગભગ બધા જ બૌદ્ધધર્માઓ ફક્ત આ મંત્રનો ઉપયોગ કરે છે. હિંદુધર્મમાં દરેક માટે જેમ એકસરખો ખોરાક હોતો નથી તેમ દરેક વ્યક્તિ પોતપોતાના મંત્રોની પસંદગી કરે છે. કેટલાક સાધારણ મંત્રો સામાન્ય ટોનિક જેવા છે, જે ડોક્ટરની ભલામજ પ્રિસ્ક્રિપ્શન વગર પણ તમે લઈ શકો છો પણ દવા માટે પ્રિસ્ક્રિપ્શન હોવું જ જોઈએ.

કેટલાક લોકો પૂછ્યે છે : "મારે ગુરુની શા માટે જરૂર છે? હું મારી જાતે મંત્રનું રટશ ન કરી શકું? હું પોતે મારા માટે મંત્રની પસંદગી ન કરી શકું?" જે તમે તમારા રોગનું નિદાન કરી યોગ્ય દવાને ખોળી શકો તો સરસ, આગળ વધો. હુભર્ગયે, આમ થઈ શકે, તો પણ જેમ પ્રિસ્ક્રિપ્શન પર ડોક્ટરની સહી વગર તમે જેમ દવા ખરીદી શકતા નથી તેમજ ગુરુ ડોક્ટર તરીકે વર્તે છે તે તમારું નિદાન કરે છે. તમારે કોઈ વ્યક્તિની નારીના ધબકારા જાણવા માટે હંમેશાં તેનો હાથ પકડવાની જરૂર હોતી નથી. તે તમારાં કંપન અનુભવે છે અને તમારા માટે આ 'દવા' શ્રેષ્ઠ ટોનિક છે તેમ કહે છે. જો તમારે વૈયક્તિક મંત્ર જોઈતો હોય તો ગુરુ તમને મંત્રદીક્ષા આપશે.

વ્યક્તિગત મંત્ર માટે તમારે ખૂબ ઊંચું મૂલ્ય આપવાનું હોય છે. તે આર્થિક લેટના સ્વરૂપનું હોતું નથી. મને કહેતાં હુંબ થાય છે કે કેટલાક લોકો મંત્રદીક્ષા માટે પણ ખાસું ધન પડાવે છે. તમારે જે ખરેખર મૂલ્ય આપવાનું છે તે તમારી પોતાની

સાધનારૂપે છે. વારંવાર અને નિયમિતપણે મંત્રનું રટશ કરવાથી જ તમે તમારા શરીરમાં કંપન પ્રસારી શકો છો.

દૂધમાંથી દહી બનાવવા માટે તમારા દૂધમાં થોડું મેળવણ નાખવું પડે છે. સંસ્કારી મનુષ્ય તમારામાં મેળવણરૂપી થોડક સંસ્કાર રેઠે. તેણે પ્રથમ તો પોતાનામાં સંસ્કારનો વિકાસ કર્યો છે. બેદૂં ગચે તેવી જમીનમાં બીજને વાવશે નહિ. તેને બીજને ઊગવા માટે જમીનને યોગ્ય બનાવવી પડશે. એટલા જ માટે વિધિ-, મંત્રદીકા મહત્વનાં છે. શુદ્ધ તમારા શરીરને, તમારા મનને તથા દરેક વસ્તુને યોગ્ય રીતે તૈયાર કરે છે, જ્યારે પેતર તૈયાર થાય છે ત્યારે તે બીજ વાવે છે, ખાતર ઉમેરે છે અને તેનો કેમ વિકાસ કરવો તે સમજાવે છે. તમારી સાધના દ્વારા તમારે તમારી અંદર જ્યાં સુધી તમે પૂર્ણ સંસ્કારિત ન બનો ત્યાં સુધી સંસ્કારિતાનો વિકાસ કરવો જોઈએ.

મંત્ર એક નાના ડાયનેમા જેવો છે. વીજળીના પ્રવાહથી તમારી બેટરી ચાર્જ થઈ શકે પણ પછી તમારે તેને સતત ચાર્જ કરેલી રાખવી જોઈએ, નહિતર તે ટૂંક સમયમાં ઉત્તરી જશે. મંત્રના રટશથી તમે તેને સારી રીતે ચાર્જ કરેલી રાખી શકો છો અને તેના પ્રવાહને તમારા શરીર અને મનમાં તેનાં કંપન પ્રસરે તેમ કરી શકો છો. તમારું સમગ્ર વ્યક્તિત્વ તે સુંદર તરંગલંબાઈ પર કંપન કરે છે અને આવાં કંપનને આપમેળે આકર્ષ છે. જે લોકોની પાસે આવા તરંગો હોય છે તેમની સાથે તમે સંવાદિત

થાઓ છો અને છેલ્લે વૈશ્વિક તરંગ સાથે સંવાદિત બનો છો.

મંત્રયોગની આ વૈજ્ઞાનિક સમજણ છે. તમને કોઈ લાયકાતવાળા ગુરુ પાસેથી મંત્રદીકા ન ભળે ત્યાં સુધી મંત્રનું રટશ કરવામાં કંઈ જ વાંધો નથી. બધા વાપરી શકે એવા કેટલાક સામાન્ય મંત્રો છે. સાદા અને કાર્યસાધક મંત્રોમાંના કેટલાક છે-હરિ: ઓમ્ અથવા ફક્ત ઓમ્ અથવા ઓમ્ શાન્તિ. લાંબા મંત્રોનો ઉપયોગ કરતા નહિ. જેમ મંત્ર નાનો તેમ વધુ શક્તિ.

‘હરિ: ઓમ્’ સુંદર મંત્ર છે, તે તમારામાં અવાજના કંપન જગાડે છે. અથર ‘હ’ માણિપુર (Solar) ચક્કના પ્રદેશમાંથી આવે છે. જ્યારે તમે ‘રિ’ કહો છો ત્યારે અવાજ બહાર આવે છે. ‘ઓ’ તમારી આખી ખોપરીમાં કંપન જગાવે છે. જે પળે તમે મૂ-મૂ-મૂ કહો છો ત્યારે કંપન આગળ વધે છે. જેમ જેમ અવાજ વધુ ને વધુ ઉચ્ચ થતો જાય છે તેમ તેમ તમે શરીર અને મનથી ઉપર ઊઠતા જાઓ છો.

ધ્યાન રાખો કે આને કોઈ અમુક ધર્મની સાથે કંઈ જ લેવાડેવા નથી. તમે કેટલાક નાદ સાથે કામ પાડી રહ્યા છો. એવું બને કે મંત્રો દ્વારા એકાગ્રતાને કેન્દ્રિત કરવામાં દરેક વ્યક્તિને સંતોષ ન પણ થાય. દરેકની જુદી જુદી ક્ષમતા અને જુદી જુદી અલ્બુદ્ધિ હોય છે. એકાગ્રતાના વિધિને બાદ કરતાં દરેકને અનુકૂળ પડે એવી એકે વસ્તુ નથી. □ ‘આતમની ઓળખ’માંથી સાભાર

અંગ્રેજ માધ્યમમાં

૪૪મો યોગશિક્ષક આવાસીય-તાલીમ શિબિર

તા. ૧૧-૧૨-૨૦૧૯ થી ૩૦-૧૨-૨૦૧૯ સુધી ૪૪મો યોગશિક્ષક આવાસીય-તાલીમ શિબિર. જે યોગ પ્રેમીઓ પોતે પ્રાર્થિક યોગસનોનું જ્ઞાન ધરાવે છે; અને બીજાને શિખવવા ઈચ્છે છે અને અંગ્રેજ માધ્યમમાં જ્ઞાન સંપાદન કરી શકે છે તેઓને શિબિરમાં પ્રવેશ મળશે. પ્રવેશ માટે યુનિવર્સિટીનો સ્નાતક કક્ષાનો અભ્યાસ કરેલો હોવો જરૂરી છે. જેમનું શરીર સ્વસ્થ છે, જેઓ કોઈ પણ વ્યસનના વ્યસનની નથી તેઓને પ્રવેશ આપવામાં આવશે.

દરરોજ સાડા અગિયાર કલાકનાં શિક્ષણમાં યોગસનો, પ્રાણાયામ, મુજા, બંધ, ક્રિયાઓ, શિથિલીકરણ ઉપરાત તજ્જીતબીબો દ્વારા શરીર વિજ્ઞાન અને આરોગ્યશાખ, ભગવદ્ગીતા, પાતંજલ યોગદર્શન, રેઈકી ડિશ્રી-એક અને બેનું જ્ઞાન સંપાદન કરવવામાં આવશે. આ ગુજરાત યુનિવર્સિટીની માન્યતા પ્રાપ્ત સંસ્થા દ્વારા કરેલો સર્ટિફિકેટ કોર્સ છે. પ્રવેશ ઈચ્છાતા મુમુક્ષુઓએ ત૦ નવેમ્બર પૂર્વે પ્રવેશપત્ર ભરી લેવું. પ્રવેશપત્ર ‘divyajivan.org’ પરથી મેળવી શકાશે.

આત્મશ્રદ્ધા : પોતાની જાતમાં શ્રદ્ધા રાખો

- શ્રી સ્વામી નિષ્પિતેશ્વરાનંદજી

જેમને પોતાનામાં આત્મવિશ્વાસ છે તેમના માટે સફળતાનાં સર્વ દ્વાર ખુલ્લાં થઈ જાય છે. તેમના માટે કોઈ કાર્ય મુશ્કેલ કે અશક્ય રહેતું નથી. આ સંદર્ભમાં સ્વામી વિવેકાનંદ કહે છે કે, ‘ઉચ્ચ અને હીન મનુષ્ય વચ્ચેનો તશ્શવત એ આત્મવિશ્વાસ હોવો અને ન હોવો તેને લઈને જ છે એમ આપણે જોઈ શકીએ છીએ. પોતાનામાં વિશ્વાસ હોય તો બધું જ થાય. મારા પોતાના જીવનમાં મેં આ વાતનો અનુભવ કર્યો છે અને હજુ પણ એ ચાલુ જ છે. જેમ જેમ મારી ઉમર વધતી જાય છે, તેમ તેમ એ વિશ્વાસ વધારે ને વધારે દઢ થતો જાય છે.’ જેઓ એમ માને છે કે ‘હું આ કરી શકીશે.’ તેઓ આત્મશ્રદ્ધાના બળથી એ કાર્ય જરૂર સિદ્ધ કરે છે. સ્વામી વિવેકાનંદ કહે છે કે ‘વિજય મેળવવા માટે તમારામાં અદ્ભુત ખંત તથા પ્રબળ ઈચ્છાશક્તિ જોઈએ. ખંતીલી વ્યક્તિ તો કહેશે, ‘હું સમુદ્રને પણ પી જઈશ, મારી ઈચ્છા થાય તો પર્વતોનો પણ ભાગીને ભુક્કો થઈ જાય.’ આ જાતનો ઉત્સાહ, આ જાતની ઈચ્છાશક્તિ ધારણ કરો. ખૂબ મહેનત કરો અને તમે લક્ષ્યસ્થાને જરૂર પહોંચશો.’

સર્વ સફળતાઓનો પાયો છે, આત્મશ્રદ્ધા. જો આત્મશ્રદ્ધા હશે તો જ કાર્ય કરવાનો ઉત્સાહ આગશે અને અંતર્નિહિત શક્તિઓ પણ તો જ પ્રગટ થશે. આત્મશ્રદ્ધાને જ સ્વામી વિવેકાનંદ મહાનતાનું રહસ્ય ગજાવે છે. તેઓ કહે છે; ‘શ્રદ્ધા, શ્રદ્ધા, પોતાની જાતમાં શ્રદ્ધા, ઈચ્છરમાં શ્રદ્ધા, આ છે મહાનતાનું રહસ્ય. તમારા તેત્રીસ કરોડ પૌરાણિક દેવતાઓમાં તમે શ્રદ્ધા ધરાવો છો અને પરદેશીઓએ તમારી સમક્ષ આજેલા તમામ દેવતાઓમાં તમે શ્રદ્ધા રાખો અને એમ છતાં તમારી જાતમાં કશી શ્રદ્ધા ન ધરાવો તો તમને મુક્તિની પ્રાપ્તિ થઈ શકે નહીં. આત્મશ્રદ્ધા કેળવો; એ શ્રદ્ધાના પાયા ઉપર રહો અને બળવાન બનો.’ બહેનોને પણ સ્વામીજી આ જ

સંદેશ આપે છે જ્યારે તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે ‘બહેનો માટે આપનો શો સંદેશ છે?’ ત્યારે તેમણે જગ્ઘાવ્યું – ‘ભાઈઓ માટે જે સંદેશ છે, એ જ બહેનો માટે છે કે બળવાન બનો. પોતાની જાતને અબળા માનશો નહીં.’

આત્મશ્રદ્ધા જ સાહસની જન્મદાતા છે. આજે આપણે ચાંપ દાબીએ અને વીજળીનો બલ્બ ઝળહળી તીઠે છે, એમાં આપણને કેર્દી આશ્ર્ય જણાતું નથી, પરંતુ તેના શોધક થોમસ આલ્વા એડિસને પોતાની પ્રયોગશાળામાં હજીરથી પણ વધુ પ્રયોગો કર્યા પણ ચોવીસ કલાક જલતો રહે તેવો બલ્બ બની શક્યો નહીં. છતાંય તેણે નિષ્ફળતા સ્વીકારી નહીં. તેનામાં એવો પ્રબળ આત્મવિશ્વાસ હતો કે હું અવશ્ય સફળ થઈશ અને આખરે તે લાંબા સમય સુધી ઝળહળતો રહી શકે તેવો બલ્બ શોધીને જ જુંઘો. નવી શોધખોળ કરનારા, નવા ખંડ શોધનારા અને આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રમાં, આત્માના પ્રદેશમાં આગળ વધનારા સર્વ સાહસિકો આત્મશ્રદ્ધાના જોરે જ સફળ થાય છે.

આત્મશ્રદ્ધા ધરાવનાર કદી પણ નિરાશ કે હતાશ થતા નથી, કેમ કે તેમનામાં રહેલો આત્મવિશ્વાસ અંતર્નિહિત શક્તિઓને જાગૃત કરી દે છે. શારીરિક, માનસિક, બૌધ્ધિક અને આધ્યાત્મિક એમ ચારેય પ્રકારની શક્તિઓ જાગૃત થતાં મનુષ્ય ખૂબ જરૂરી લક્ષ્ય સ્થાને પહોંચી શકે છે. અલબત્ત, માર્ગમાં કેટલાય અવરોધો અને વિદ્ધોનો તેણે સામનો તો કરવો જ પડે છે પરંતુ આત્મશ્રદ્ધાથી તે સંઘા વિદ્ધોને પાર કરી શકે છે. વળી, આત્મશ્રદ્ધા નિર્ભયતા બક્સે છે. ગમે તે પરિસ્થિતિ સર્જય પણ હું આ કાર્ય પાર પાડીને જ જંપીશ’ એવું દઢ મનોવલણ દરેક પરિસ્થિતિનો સામનો કરવાની આંતરિક તાકાત બક્સે છે. સંઘળાં પ્રકારનાં ભય અને જોખમોની સામે અડીખમ ઊભા રહેવાની શક્તિ

પણ આત્મશક્ષામાંથી જ જન્મે છે. સ્વામી વિવેકાનંદ પણ યુવાનોને નિર્ભય બનવાનો ઉપદેશ આપતાં કહે છે; ‘ઉપનિષદોમાંથી બોખાની માફક ઊતરી આવતો અને અજ્ઞાનતાની રાશિ ઉપર બોખગોળાની જેમ તૂટી પડતો એવો જો કોઈ શબ્દ તમને જરી આવતો હોય તો તે શબ્દ છે, અભી: ‘અભય’. અને જગતને જો કોઈ ધર્મનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ તો તે છે, અભયના ધર્મનું શિક્ષણ. શું આ સંસારના કે શું ધર્મના ક્ષેત્રમાં એ સાચું છે કે ભય એ જ પાપ અને પતનનું મુખ્ય કારણ છે. ભયથી જ દુઃખ જન્મે છે. ભયથી જ મૃત્યુ આવી પડે છે અને ભયથી જ અનિષ્ટ ઊભું થાય છે.’

નિર્ભય બનવા માટે સ્વામી વિવેકાનંદ ભયજનક પરિસ્થિતિથી ભાગવાનું નહીં પણ તેનો સામનો કરવાનું કહે છે. તેમના પોતાના જ જીવનમાં બનેલો એક પ્રસંગ છે. તે વખતે તેઓ પરિબ્રાજકરૂપે પરિભ્રમણ કરતાં કરતાં વારાણસીમાં આવ્યા હતા. એક દિવસ તેઓ શ્રીદુગઢિવીના મંદિરેથી પાછા ફરતા હતા, ત્યારે વાંદરાઓનું ટોળું એમની પાછળ પડ્યું. આથી સ્વામીજી દોડવા માંડવા એટલે વાંદરાઓ પણ એમની પાછળ દોડવા. આમ, આગળ સ્વામીજી અને પાછળ વાંદરાઓને દોડતા જોઈને એક વૃદ્ધ સંન્યાસીએ બૂમ પાડી કહ્યું: ‘ભાગો નહીં, સ્થિર ઊભા રહો અને સામનો કરો.’ આ સાંભળીને સ્વામીજી હિમત એકઠી કરીને પાછા વળીને વાંદરાઓની સામે સ્થિર ઊભા રહ્યા. એમને આ રીતે પોતાની સામે ઊભેલા જોઈને વાંદરાઓ પણ એકદમ ઊભા રહી ગયા અને પછી બધા ઊભી પુંછીએ ભાગી ગયા. આ પ્રસંગે સ્વામીજીને જીવનનો એક મહાન બોધપાઠ આપ્યો કે જીવનમાં મુશ્કેલીઓથી કદી ભાગવું નહીં પણ નિર્ભયતાથી તેમની સામે આંખ મેળવવાથી મુશ્કેલીઓ પોતે ભાગી જાય છે! આ પ્રસંગનો પાછળથી ઉલ્લેખ કરતાં સ્વામીજીએ ન્યૂયોર્કમાં એક ભાષણમાં કહ્યું હતું; ‘સમગ્ર જીવન માટે આ એક બોધપાઠ છે. ભયંકર દુશ્મન સામે પણ આંખ મેળવવી જોઈએ. હિમતપૂર્વક

તેની સામે ઊભા રહેવું જોઈએ.

જીવનની મુશ્કેલીઓથી જો આપણે ભાગીએ નહીં તો તેઓ પણ વાંદરાઓની જેમ આપણી પાસે આવવાની હિમત નહીં કરે. જો આપણે અજ્ઞાનમાંથી મુક્તિનો અનુભવ કરવો હોય તો મુક્તિથી વિમુખ થયા વગર તેના ઉપર વિજય મેળવવો જ પડશે. કાયર માણસની કદી જીત થતી નથી. ભય, અદ્યાત્મો, આપત્તિ વગેરેથી જો દૂર રહેવું હોય તો આપણે તેની સામે યુદ્ધની ધોષણા કરવી પડશે.

ખરેખર જીવનમાં પણ આવું જ બનતું રહે છે કે જેઓ બધાથી ડે છે, તેમને બધા ડરાવતા જ રહે છે, તેમનું સમગ્ર જીવન ભયમાં જ પસાર થઈ જાય છે પણ જેઓ બધાનો બહાદુરીપૂર્વક સામનો કરે છે, તેઓ જ જીવનમાં આગળ વધતા રહે છે. આ સંદર્ભમાં સ્વામી વિવેકાનંદ યુવાનોને ઊદ્દીને કહે છે; ‘મારાં બહાદુર બાળકો ! મહાન કાર્ય કરવા માટે તમે સરજાયાં છો, એવી શ્રદ્ધા રાખો. કૂતરાં ભસભસ કરે તેથી બીતાં નહીં. અરે! આકાશ તૂટી પડે તો પણ શું ? ટડાર ખડા રહો અને કામ કરો.’

એક યુવાણીબિરમાં સ્વામી વિવેકાનંદના આ પંચશીલના સિદ્ધાંતો વિષે વાર્તાવાપ ચાલતો હતો તે દરમિયાન એન્જિનિયરીંગ કોલેજના બીજા વર્ષમાં ભણતી એક યુવાન વિદ્યાર્થીનીએ મને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, “અમે આ બધાં પ્રવચનો સાંભળીએ છીએ એની અસર થોડો સમય રહે છે. પાછળ અમે અમારી સામાન્ય ઘરેડમાં જીવવા લાગીએ છીએ. તો ખરેખર આત્મવિશ્વાસ વધે અને તે કાયમ ટકી રહે એ માટે શું કરવું જોઈએ ?” આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મેં તેને જણાવ્યું કે, “સ્વામી વિવેકાનંદનાં પુસ્તકો વાંચવાથી આત્મવિશ્વાસ જરૂર વધશે. હમણાં જો તેમનાં મોટાં પુસ્તકો વાંચી ન શકત્યો તો શક્તિદાયી વિચારની સાવ નાની પુસ્તિકા છે, તેમાંથી થોડાં થોડાં વાક્ય રોજ વાંચવા, મને પૂરો અનુસંધાન પાના નં. ૧૫

સંઘની સેવા -૨

- ડૉ. શ્રી શરદચંદ્ર બેહારુ

યોગ વેદાંત આરજ્યક એકેદેમીમાં સ્વામી હરિશરણાનંદજી નામના એક યોગના મહારથી પોતાનો અંગત દાખલો આપી ભક્તિયોગનો અભિગમ સમજીવતા. અજોડ હઠયોગી સ્વામી વિશુદ્ધેવાનંદજી હઠયોગ શીખવતા. બીજા પણ ધર્મ પ્રાધ્યાપકો હતા. સ્વામી ચિન્મયાનંદજી, સ્વામી વંકટેશાનંદજી, સ્વામી સત્યાનંદજી અને સ્વામી શાશ્વતાનંદજીનો ઉલ્લેખ કરી શકાય. આ સૌઓ પોતાની કીમતી સેવાઓ એકેદેમીના ચરણો પરી. ભૂતકાળના એ સોનેરી દિવસોને યાદ કરીને સ્વામી હરિશરણાનંદજીએ એક વખતે કહેલું કે ૧૮૪૫થી ૧૮૫૭ સુધીનાં બાર વર્ષનો એ ગાળો તો ફરી ક્યારેય નહીં આવે. એવાં તો ભવ્ય એ વર્ષો હતાં. જ્યારે શિવાનંદાશ્રમની યોગસાધના કુટિર સમર્પિત સાધકો અને સંતોથી ઊભરાતી હતી. પહેલી તથા બીજી ઓરીમાં સ્વામી ચિદાનંદ, ગ્રીજામાં સ્વામી કૃષ્ણાનંદ, ચોથીમાં સ્વામી હરિઅં આનંદ અને પાંચમીમાં સ્વામી શાશ્વતાનંદ અને નામની જાણે લાંબી યાદી. આ બધા સંત વિદ્વાનોની ટુકડીના નાયક હતા સ્વામી ચિદાનંદ.

આરંભમાં એમણે પતંજલિના યોગસૂત્રનો અભ્યાસક્રમ રજૂ કર્યો. ‘યોગ’ નામના એમના પુસ્તકમાં એમનાં આ વ્યાખ્યાનોમાંથી થોડાં સમાવાયાં હતાં પણ પાછળથી એમની લગભગ આખી વ્યાખ્યાનશૈલી ‘Path Blessedness’ નામના પુસ્તકરૂપે પ્રગટ થઈ. એક વર્ષ કરતાંથી વધારે ચાલેલા એકાંતરી દિવસના એ પ્રાણ મુહૂર્તના વર્ગ દરમ્યાન એ વ્યાખ્યાનોનું શ્રવણ જેમણે કર્યું તે સૌ બ્રહ્મચારીઓ માટે સાચે જ એ પવિત્ર સદ્ગ્રામ્ય હતું.

કેમ જાણે કાર્યાલયની જવાબદારીઓ, વર્ગ તેમજ પાડોશીઓની સેવાઓ પૂરતી ન હોય તેમ એમના પર બીજું પણ અનેક જવાબદારીઓ નાખવામાં આવતી.

એક વખત રાત્રે દસ વાગ્યે પોતે ગંગાતટ પર આંટા મારી રહ્યા હતા ત્યારે તેમણે ગુરુદેવને કુટિરમાંથી બહાર આવતા જોયા. તે વખતે કપડાં ધોઈ રહેલા સ્વામીના રાયજીને જોઈ તેમના તરફ આગળ વધી ગુરુદેવ બોલ્યા : ‘આપણે કંત માસિક પત્રિકા જ બહાર પાડીએ છીએ. હવે સાપ્તાહિક કે દૈનિક શરૂ કરો.’ ખજાનચી સ્વામીજીએ કહ્યું : ‘ટપાલનો ભારે મોટો ખર્ચ આવશે.’ ત્યારે ગુરુદેવે સીધોસાદો જવાબ વાય્યો : ‘એ બધું ભગવાન જોઈ લેશે. તમે તે શરૂ જ કરો.’ આમ કહીને એમણે સ્વામી ચિદાનંદજી તથા બીજા સાધકોને ચુસ્ત સાધકો માટે શિવાનંદ પ્રયોગશાળાના ઝડપી અને તાત્કાલિક અસર કરે તેવાં દૈનિક, સાપ્તાહિક અને માસિક દિવ્ય ઈજેક્શનો તૈયાર કરવાની સૂચના આપી દીખી. આમ, હુલ્લિકેટરમાં દૈનિક બુલેટિન છિપાવવાનું શરૂ થયું. ‘આરજ્યક વિદ્યાપીઠ’ માંથી પ્રગટ થયેલાં સામયિકીના આધ્યાત્મિક પ્રકાશરૂપે ‘શાનસૂર્ય શ્રેષ્ઠી’, ‘ઝેન શ્રેષ્ઠી’, ‘યોગ વેદાંત ફોરેસ્ટ યુનિવર્સિટી વીકલ્પી’, ‘વિઝુલ લાઇટ’, ‘હેલ્પ એન્ડ લોગ લાઇફ’, પ્રાન્ય ગેજેટ’, ‘ધ ડિવાઈન લાઇફ’ અને ‘યોગ વેદાંત’ પ્રકાશિત થયાં.

આવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે સ્વામી ચિદાનંદજી હંમેશાં શાશ્વત સત્યને અવનવા અને રસ પડે તેવા સ્વરૂપે મૂકવાનું આયોજન કરતા, જેથી સમન્વય યોગના માર્ગનું લોકોને બેંચાણ થાય. દાખલા તરીકે વિવિધ પ્રતીકો, પુસ્તકો અને ચિત્રો દ્વારા યોગની અત્યંત મહત્વની બાબતોને સરસ રીતે રજૂ કરી શકાય એ માટે એમણે એક આધ્યાત્મિક સંગ્રહાલયનો વિચાર વહેતો કર્યો, જેમાં એક પ્રશિક્ષિત માર્ગદર્શક જિજ્ઞાસુ મુલાકાતીઓને વિગતવાર સમજાવી શકે. સંગ્રહાલયની મુલાકાત એ સાધનાના સત્ત્વની સંપૂર્ણ

આંખી કરાવી શકે તેવી તેમની ઈચ્છા હતી, યોગના નવા નિશાળિયાઓના લાભાર્થે સંગ્રહાલયને સાકાર કરવા માટેના આવશ્યક સામગ્રી સ્વામીજીએ પોતે ઉત્સાહપૂર્વક એકઠી કરી આપીને વ્યવસ્થિત ગોકર્ણી આપી. રાજ્યોગ, હઠ્યોગ, કુર્ડલિનીયોગ, જપ્યોગ અને તંત્રયોગ વગેરેના જટિલ પાઠો ચિત્રાંકિત આકૃતિઓ દ્વારા સમજીવવામાં આવ્યા હતા. આમ, ૧૯૪૭માં યોગસંગ્રહાલય સ્થપાયું. પહેલાં તો આ સંગ્રહાલય ભજનખંડમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું પણ પાછળથી તો સંગ્રહાલયનો પોતાનો જ એક અલાયદો ખંડ કરી ત્યાં બધું ખસેડવામાં આવ્યું. શિક્ષણ અને આનંદ બંને આ સંગ્રહાલયમાંથી એકસાથે મળી શકતાં.

૧૯૪૭ના ડિસેમ્બરમાં સ્વામીજી મેલેરિયાથી પટકાઈ પડ્યા. ગુરુદેવ એમને સ્વામી વિશેશરાનંદજી સાથે આરામ માટે નાગપુર મોકલી આપ્યા. ધનોલીમાં પોતાનું દવાખાનું ચલાવતા સુપ્રતિષ્ઠિત ડૉ. બી. એ. વૈધ, જેઓ નાગપુરની મેયો હોસ્પિટલમાં પોતાની માનદ સેવાઓ આપત્તા તેમની સારવાર હેઠળ ચિકિત્સા ચાલી. આ માંદગી દરમિયાન જ સ્વામીજીએ દવાખાનાના રેઝિયો ઉપર જ ગાંધીજિની હત્યાના આધાતજનક સમાચાર સાંભળ્યા. પોતે ત્યાં એક દર્દી હોવા છતાં પ્રાર્થનાસભાનું આયોજન કરવા વિનંતી કરી અને એ મહાન આત્માના પ્રયાણ પ્રસંગે પોતાની શ્રદ્ધાજીવિ અર્પણ કરી.

સાજી થઈ ગયા પછી સ્વામીજી આશ્રમમાં પાછા આવ્યા. ૧૯૪૪થી દિવ્ય જીવન સંઘના મહામંત્રી તરીકે

કામ કરતા આવેલા સ્વામી નિજભોધજી હવે એ થકવી દેનારા કામમાંથી નિવૃત્ત થવામાં હતા. ગુરુદેવ હવે આ જવાબદારી ચિદાનંદજી ઉપર નાખી. પદરવર્ષ એટલે કે ડેઢ ૧૯૫૭ સુધી સ્વામીજીએ આ પદ સંભાળ્યું.

સ્વામીજી તો કદીય ન થાકનારા સાધકોની ટુકડીના તાજ વગરના નેતા આમેય હતા જ. હવે ગુરુદેવ એમને વિધિવત્ સ્થાન આપ્યું અને અલબત્ત, આથી એમના દૈનિક કાર્યોમાં સારો એવો વધારો થશે એ સ્પષ્ટ હતું. વર્ષોનાં વર્ષો સુધી આટલાં બધાં કામનો અખંડ ધસારો એ વેઠતા રહ્યા એ સાચે જ નોંધનીય હતું. વળી, પોતે આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાના મહામંત્રી પદના અતિ મહત્વના સ્થાને હોવા છતાં ક્ષણાર્થ માટે પણ તેઓ કદી ઉશ્કેરાયેલા જોવા ના મળ્યા કે ન તો તેમજે કદી કોઈનામાં કશી દખલગીરી કરી. તેઓ હંમેશાં ગોક્ષણબેર કપડાં જ પહેરતા. એક વખતે ગુરુદેવ એમને મજાકમાં કહ્યું: ‘વાહ, તમે તો દિવ્ય જીવન સંઘના મહામંત્રી છો. શા માટે સરસ મજાનાં કપડાં પહેરતા નથી?’ સ્વામીજીએ ત્યારે શાંતિથી જવાબ વાળ્યો કે પર્વતીય જીવનમાં મુક્ત રીતે હરવા-કરવામાં આવો જ ટૂકડા કષ્યવાળો પોશાક વધારે અનુકૂળ રહે છે. સાચે જ સ્વામીજી પોતે કામના દગ્લાલા વચ્ચે એવા તો ખોવાઈ જતા કે પોતાની શારીરિક તંદુરસ્તીની પણ ચિંતા તેઓ રાખતા નહીં એટલે આવા વ્યક્ત ગાળાઓ રહેતા ત્યારે ગુરુદેવ બહાર એક પાટિયું મુકાવી દેવડાવતા કે ‘સવારે નવથી દશ વચ્ચે જ લોકો ચિદાનંદજીને માત્ર પાંચ મિનિટ માટે મળી શકશે.’

□ ‘કરુણા સાગર ચિદાનંદ’માંથી સાભાર

હરિનામ પ્યારા સબ કા સહારા

હરિનામ જપ કે શાંતિ પાઓ

હરિનામ શક્તિ હરિનામ ભક્તિ હરિનામ મુક્તિ

હરિનામ જપ કે હરિ હો જાઓ

- સ્વામી અધ્યાત્માનંદ

વિશ્વમંચ ઉપર અભિનય

- શ્રી સ્વામી ચિદાનંદજી

વેદ તથા વાક્યશ્રદ્ધ ધર્મવાળા આદેશના સામાજિક અને ધાર્મિક ઈતિહાસમાં પ્રાચીન કાળથી એક વિષયનું પુનરાવર્તન થતું આવ્યું છે. સમયાંતરે પ્રાચીન ઋષિઓના અનુભવ અને ધર્મ તથા આધ્યાત્મિકતાના જીવન સાથે સંબંધિત જે શાશ્વત સત્ય છે (જેનું વિવેચન સંસ્કૃત ભાષાના સાહિત્યમાં છે) તે થોડા ઉચ્ચ રૂઢિવાદી વર્ગના એક નાના સમુદ્દરયની વ્યક્તિઓ સુધી જ સીમિત રહેછે.

સંસ્કૃતમાં લખેલું હોવાના કારણે શાસ્ત્રોનું અધ્યયન થોડા ઉચ્ચ વર્ગના લોકોનો જ એકમાત્ર ઈજારો થઈને રહી ગયું છે. માટે જે અશ્વાસિત અને અજ્ઞાની લોકો છે તેમણે તો આ શાસ્ત્રોના અધ્યયનથી વંચિત જ રહેલું પડે છે. સંસ્કૃત ભાષા જ્ઞાનનારો વર્ગ ખૂબ નાનો છે, પરિણામસ્વરૂપ એક વિશાળ વર્ગ વિચારોમાં વિભિન્નતા આવવાના કારણે ધીરે ધીરે અવાસ્તવિક ધર્મવિલંબી બની જાય છે.

સમાજનો મોટો વર્ગ આજીવિકા મેળવવા માટે દિવસ-રાત રચ્યોપચ્યો રહે છે. તેમની પાસે શાસ્ત્રોના ગંભીર અધ્યયન અને મનન માટે; સંસ્કૃત શીખવા માટે એક તો સમય નથી; બીજું તે માટે શક્તિ કે સામર્થ્ય પણ નથી કે આ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે શાસ્ત્ર મર્મશોનાં ચરણોમાં કલાકો સુધી બેસી રહે. તેના કારણે તેમનો આપણાં શાસ્ત્રો સાથે કર્દી સંપર્ક નથી રહેતો, જ્યારે આ લાભ શાસ્ત્રોનું અનુસરણ કરવાવાળો ધર્મનુંલંબી સમાજ જ મેળવે છે. અને આમ થવાથી સમાજના અજ્ઞાની વર્ગને ઈશ્વરીય જ્ઞાન, નૈતિકતા તથા ભરણ પછીના જીવનનું જ્ઞાન પ્રદાન કરવામાં પોતાની માલિકી - અધિકારનો અનુભવ કરે છે.

આવા સમયમાં એક એવા મહાનુભાવનો આવિભવ થાય છે કે જે ઉચ્ચ આદર્શોથી પ્રેરિત થઈને

પોતાની અને જનતાની વચ્ચે ઊભી થઈ ગયેલી ખાઈ ઉપર સ્થિતિ પ્રમાણે એક સેતુબંધ બાંધવાનો આરંભ કરી દે છે. સમયની માગ અને જનતાને રુચે-પચે તે પ્રમાણે ધર્મના બહુમૂલ્ય રત્નોને તેઓ જનગણની ભાષાના માધ્યમથી પ્રકાશમાં લાવે છે. શિવમૂ-સુંદરમૂનો સંદેશ જનતા સમજ એવી રીતે રજૂ કરે છે કે લોકો પોતાના ધર્મ, પોતાની સંસ્કૃતિના સાચા સ્વરૂપને ફરીથી સરળતાથી સમજવા લાગે છે અને આમ થવાથી લોકોના જીવનમાં પરિવર્તન આવે છે. આ જીવલંત સંદેશ તેના પ્રત્યુત્તરમાં એટલો બધો પ્રભાવશાળી હોય છે કે સમાજમાં એક જાગરણ ઊભું થઈ જાય છે.

આ પ્રકારના થોડા દીર્ઘદ્રાષ્ટા લોકો પછી ભલે તે વિદ્ધાનો માટે વિનોદનું પાત્ર બને કે નાસ્તિક લોકો માટે વંગનું કારણ બને; તો પણ નિષ્કામભાવથી જનતાની સેવા કરતા રહે છે. જ્ઞાનદેવે તેમનું અદ્વિતીય પુસ્તક 'જ્ઞાનેશ્વરી ગીતા' તથા અન્ય રચનાઓ મહારાષ્ટ્રના લોકોના કલ્યાણ માટે લખી. આવી જ રીતે એની બેસન્ટે અંગ્રેજી ભાષા જ્ઞાતા દક્ષિણ પ્રદેશના યુવાન લોકો માટે 'ગીતા' લખી, એકનાથ મહારાજે મહાન ગ્રંથ 'શ્રીમદ્ ભગવત' જેમને સંસ્કૃત ભાષાનું જ્ઞાન ન હતું, તેવા લોકો માટે લખ્યું.

અંધ્ર પ્રદેશના વીર-દુદ્ધ પોતાના, ઉત્તર પ્રદેશના સંત તુલસીદાસજી અને તામિલનાડુના તેખરની પ્રતિભા આ વિષયમાં સંસ્મરણીય છે. તેમણે રામાયણના રમણીય પ્રસંગોને જનતાના દુદ્ધ સુધી પહોંચાડ્યા. તેમની રચનાઓએ જન-વાણીનું રૂપ ધારણ કરીને સમગ્ર દેશને લાભાન્વિત કર્યો. લક્ષ્મીશ ક્રિ અને મોરોપંતજી પણ પવિત્ર મહાભારતને સુંદરતમ કાવ્યનું સ્વરૂપ આપીને કન્નડ અને મરાઠી

ભાષા-ભાષી જનતાની સેવામાં સમર્પિત થઈ ગયા. આવી જ રીતે નિશ્ચલદાસજીના વેદાંતના ઉચ્ચ વિચારોથી ઓતપ્રોત 'વિચાર-સાગર' સૌના માટે સુલભ છે.

વર્તમાન સમયની સ્થિતિ નિયતિની અદ્ભુતતાના વિશેષ સ્વરૂપથી સંપન્ન હતી. એમાં સંદેહ નથી કે ઈતિહાસનું પુનરાવર્તન તો થયા જ કરે છે, પરંતુ ક્યારેક ભગવાન પણ વિલક્ષણ રમ્ભજ ઉત્પન્ન કરે છે. આ વખતે પણ આવી જ એક રમત થઈ આ વખતે પહેલાંના ઈતિહાસથી અંતર એટલું હતું કે પહેલાં તો અશિક્ષિત જન-સાધારણ અશાનતાને કારણે ઈશ્વર અને ધર્મના અધ્યયન વગર વંચિત રહેતો હતો, પરંતુ આ વખતે તે જ દૃઢિવાદી લોકો કે જે શાશ્વતા રક્ષક હતા, પશ્ચિમના રંગે રંગાયેલી નવી વિચારધારા અને નવા આદર્શોના પ્રભાવમાં આવી ગયા હતા.

સંસ્કૃત ભાષાનો બહિજ્ઞાર તો એક જ રાતમાં કરવામાં આવ્યો. ધર્મપરંપરા પ્રતિ શ્રદ્ધા તથા જૂના સમયથી પ્રતિષ્ઠિત રીત-રિવાજોને લોકાચાર વિરુદ્ધ માનવામાં આવ્યા. ખરેખર તો આ બાબતે તેમજે પ્રાયશિકત કરવું જોઈતું હતું. ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની દ્વારા આયોજિત ઘૃણાસ્પદ શિક્ષણ પ્રણાલીનો શિક્ષક સૌથી પહેલાં બુદ્ધિજીવીઓ થયા. જીહેર કરવામાં આવેલી અને પ્રકટ કરવામાં આવેલી સ્વીકૃતિ પામેલી નીતિ અનુસાર અંગ્રેજી ભાષાને રાષ્ટ્રભાષાના રૂપમાં સ્વીકાર કરવામાં આવી.

લોડ મેકેલેના ૧૮૮૫ના એકટ અનુસાર અંગ્રેજીને વિશિવત્ત શિક્ષણનું માધ્યમ બનાવવામાં આવ્યું. તે જ લોકો કે જે સંસ્કૃતના પ્રેમી હતા, હવે અંગ્રેજીના ભક્ત બની ગયા અને કંપનીને યોગ્ય લેખક, વ્યાખ્યાકાર તથા સહાયકાર બનવા લાગ્યા. શાસન અનુસાર પાછળથી આવા લોકોની જ મહેસૂલ વિભાગ, ન્યાયાલયો, સરકારી કાર્યાલયો તથા હિસાબ રાખનારા

કારકુનોના રૂપમાં નિયુક્તિ થવા લાગી.

ફળસ્વરૂપે જે થોડા મુડીલર લોકોએ કે જેમજે સંસ્કૃત ભાષાને શાખ અધ્યયન દ્વારા જીવંત રાખી હતી, તેઓએ હવે સંસ્કૃત ભાષાનું અધ્યયન સમૂહગું છોડી દીધું. શાલોને ભૂલી ગયા; પરેપરાઓનો સંબંધ તોડી નાખ્યો અને પાશ્વાત્ય રીત-રિવાજોને અંગીકાર કરી લીધા. સંપદાના રક્ષકોએ જ જીવારે સંપત્તિની રક્ષા ન કરી તો બીજું વળી કોણ કરવાનું હતું? આનો સમાજ ઉપર શું પ્રભાવ પડ્યો હશે? તેની તો કલ્પના પણ કરી શકાય તેમ નથી.

માટે હવે આ વખતે શાખ-વિદ્યા તથા આધ્યાત્મિકતાને નવજીવન આપવાનું કાર્ય એવી વિકિતને સોંપવામાં આવ્યું કે જે સ્વર્ણ આ આધુનિક સમાજ સાથે સંકળાયેલ હતી. ભાગ્યની આપદા તો એ રહી કે જે ભાષાને કારણે સંસ્કૃતનું પતન થયું; તે પતનનો પ્રતિકાર કરવા માટે તે જ અંગ્રેજી ભાષા આ વિકિતના વિચારના મસાર અને પ્રચારનું માધ્યમ બની.

આ ઐતિહાસિક રોગ મહારાષ્ટ્ર, આંધ્ર તથા તામિલનાડુ સુધી જ સીમિત ન રહીને સમગ્ર ભારતમાં પ્રસરી ગયો હતો. શાસકીય ભાષા અંગ્રેજીનો ઉપદ્રવ સર્વત્ર વ્યાપ્ત હતો અને તે ભારતની વિવિધ વિપિઓ તથા વિલિન્ન ભાષા-ભાષી ભારત જેવા દેશમાં જટિલ સમસ્યારૂપ થઈ ગયો. જો કોઈ ગ્રાદશિક ભાષાને માધ્યમ બનાવવામાં આવત તો કદાચ સફળતા પ્રાપ્ત ન થાત. જેવી રીતે કોઈ સામાન્ય ગ્રામવાસી જોડાથી પગમાં પડેલી ચાંદીને ચામું બાળીને તે ધાર ઉપર લગાડીને સારવાર કરે છે કે અથવા જેવી રીતે કોઈ ડોકટર રોગીના શરીરમાંથી જ વેક્સીનનું ઇન્જેક્શન તૈયાર કરે છે, આ રોગ માટે પણ ઔષધિ તેવી જ રીતે તૈયાર કરવામાં આવી. આમ, આવી જ રીતે એ

ભારતીય જ્ઞાનને પુનર્જ્ઞનમ આપનારા ધર્મદૂતના રૂપમાં એક એવી વ્યક્તિનું ચયન કર્યું કે સ્વયં અંગ્રેજી ભાષામાં જ શિક્ષણ પામી હતી અને થોડા ઘણા અંશે અંગ્રેજી રેગઢંગમાં જ રંગાયેલી હતી, જે અંગ્રેજી ભાષા રોગનું કારણ બની તે જ અંગ્રેજી ભાષા સાંસ્કૃતિક પુનર્કૃત્યાનરૂપી ઉપયારનું સાધન પણ સિદ્ધ થઈ. ધર્મ અને આધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો પ્રસાર સ્વામીજીએ અંગ્રેજી ભાષાના માધ્યમથી જ કર્યો, કારણ કે અત્યાર સુધીમાં અંગ્રેજી ભારતવાસીઓની બીજી માતૃભાષા બની ગઈ હતી.

હિન્દુ જીવનના સિદ્ધાંતો, જેની અત્યાર સુધી ખૂબ જ અવગણના કરવામાં આવેલ હતી, જેને આપણે આપણા સમાજમાં રહીને જ અલૌકિક અનુભવ કરી શકીએ તેવા સંદેશાઓનો સ્વામીજીએ સરળ અંગ્રેજી ભાષાને માધ્યમ બનાવીને દેશના ખૂણે ખૂણે ખૂબ જ વ્યવસ્થિત રીતે પ્રસાર અને પ્રચાર કરવાનો આરંભ કર્યો. પાશ્ચાત્ય સભ્યતા અને સંસ્કૃતના પ્રભાવમાં આવી જઈને પોતાના દેશની મહાનતાને ભૂલી જઈને મહત્વપૂર્ણ ઉચ્ચ આદર્શોના જ્ઞાનની અવહેલના થઈ રહી હતી, સ્વામીજી તેનું સમરણ લોકોને સતત કરાવતા રહ્યા.

સંસ્કૃતના બહિજ્ઞારથી સ્વદેશી સાહિત્ય ઉપર જે કુદારધાત થયો, એટલું જ થયું ન હતું, પણ વિદેશીઓના આગમનથી એવા વિચારો અને પરંપરાઓને માન્યતા મળી કે ભારતીય સંસ્કૃતિ અને રાષ્ટ્રીય આધ્યાત્મિક પ્રતિભાનાં મૂલ્યોની પણ અવગણના થવા લાગી. ભારતવાસીઓનો દાખિકોણ ધ્યાદારી અને એકમાત્ર ધન ઉપાર્જન થઈ ગયો હતો. ઇદ્વિવાદી પરિવારો જે વિદેશી રોગથી દૂર રહ્યા તેઓ હજુ પણ પરંપરા અનુસાર જ્યોતિષ - ગણિત નક્ષત્રવિદ્યા, કર્મકાંડ વગેરે દ્વારા પુરોહિતપદું કે શાસ્ત્રીના રૂપે જીવન-નિર્વાહ કરતા હતા અને જે તે પરિતગણ હતો તે તો શાસ્ત્રોનો જ્ઞાતા અને વ્યક્તરનો જાણકાર હતો. આમ, આધ્યાત્મિકતાની

સ્થિતિ બધા જ સ્થળોને ખુદ થઈ ગઈ હતી.

દરેક પ્રકારના પ્રયત્નોથી, દરેક જીતની ગતિવિધિથી સ્વામીજીએ દેશભરને આધ્યાત્મિક જ્ઞાન-ધારાથી આપ્લાવિત (તરબોળ) કરી દીધો. સ્વામીજીએ હજારો લોકોને જીવનપ્રદાયક સત્યો, ઈશ્વર, ધર્મ, નૈતિકતા અને સદાચાર તથા આધ્યાત્મિકતાના વિસ્તૃત જ્ઞાન વગેરેનો પરિયય કરાયો. નિયમસત્યનો વિષય કે જે દેવનાગરીલિપિમાં લખેલો હતો, તેનો ખૂબ સરળ અંગ્રેજીમાં એવી રીતે પ્રચાર કર્યો કે હાઈસ્ક્યુલના ડિશોર અવસ્થાના યુવકો પણ કોઈ પણ પ્રકારની મુશ્કેલી વગર તેને એક વાર વાંચીને જ સમજી શકતા હતા.

ઉપનિષદ, તાંત્રિકવિદ્યા, યોગ-સૂત્ર, શ્રીમદ્ ભાગવત, રામાયણ, મહાભારત, ગીતા અને યોગવાસિની વગેરેના જ્ઞાનને જન-જન સુધી પહોંચાડવાનું કાર્ય સ્વામીજી છેલ્લાં ૧૫ વર્ષથી કરી રહ્યા છે. તેમના જ ભરચુક પ્રયત્નોના ફળસ્વરૂપે પ્રાણચર્ય જેવા વિષયનું દેશભરના વિદ્યાર્થીઓ, યુવાનોને સાચી સમજણસભર જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે. સ્વામીજીને પોતાની રચનાઓ દ્વારા ગૃહસ્થીઓને આદર્શ જીવન-ધારનાનો પાઠ ભણાવવામાં સફળતા મળી. અગણિત ગૃહસ્થીઓ આજે પણ આ તથ્યનાં જાગતાં ઉદાહરણ છે.

તેમણે દેશભરની જનતાને એટલું સ્પષ્ટ કરી દીધું કે માનવજીવનનું એકમાત્ર લક્ષ્ય ઈશ્વરસાસાત્કાર છે. માનવજીવનના એ જ સર્વોચ્ચ ઉદ્દેશની પૂર્તિ માટે તેમણે વ્યવહારિક સાધનાના વિસ્તૃત જ્ઞાનનો સંગ્રહ કરી તેને વિભિન્ન વિભાગોમાં વિભાજિત કરીને જનતા સમક્ષ ખૂબ જ પ્રભાવશાળી જ નહિ પણ સરળ સહજ વ્યવસ્થિત અને અનુપમ રીતે રજૂ કર્યું.

□ ‘પ્રકાશપુંજ’માંથી સાભાર

કોલેસ્ટ્રોલ

- ડૉ. પુરુષોદ્દુ મહેતા

તબીબી વિજ્ઞાનની નવી શોધ -

'કોલેસ્ટ્રોલ' ફદ્યના સ્વાસ્થ્ય માટે જરૂરી છે. હાર્ટએટેકનું ખરું કારણ 'કોલેસ્ટ્રોલ' નથી... પણ ધમનીનો 'સોજો' છે ! જે તબીબો ફદ્યરોગની સારવાર માટે કોલેસ્ટ્રોલ ઘટાડવાની દવાઓ આપી રહ્યા છે... તેઓ દર્દીનું 'અહિત' કરી રહ્યા છે. આપણી છતીમાં જરાક હુંભાવો થાય કે તરત જ આપણે ફેમિલી ડોક્ટર પાસે ઢોડી જઈએ છીએ ! ફેમિલી ડોક્ટર આપણને કાર્ડિયોગ્રામ કઢાવવાની સલાહ આપે છે... કાર્ડિયોગ્રામના આડાઅવળા લીટાઓનો અભ્યાસ કરીને... ફદ્યરોગના નિષ્ણાત ડોક્ટર - આપણને એન્જિયોગ્રાહીમાં - બ્લોકેજ દેખાય કે તરત જ આપણને સ્ટેન્ટ મૂકવાની કે બાયપાસ સર્જરી કરાવવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. આપણા ફદ્યની બીમારીમાંથી તબીબો અબજે રૂપિયાની કમાણી કરે છે... પણ તેઓ આપણને જીવતા રાખવાની ગેરન્ટી આપી શકતા નથી !

પોતાની કિંદળીમાં આશરે ૫,૦૦૦ ઓપન હાર્ટ સર્જરી કરી ચૂકેલા અમેરિકાના ફદ્યરોગના નિષ્ણાતે તાજેતરમાં એવી ચોકાવનારી કબૂલાત કરી છે કે... "તબીબો ફદ્યરોગની સારવાર બાબતમાં આજે પણ 'અજ્ઞાન' ધરાવે છે... અને તેમની સારવારથી ફદ્યરોગ મટી શકે તે સંભવિત નથી." અમેરિકામાં ફદ્યરોગની સારવારનો ૨૫ વર્ષનો અનુભવ ધરાવતા નામાંકિત નિષ્ણાત ડૉ. ઇવાઈટ લુન્ડેલ કહે છે કે - "આપણે ડોક્ટરો આપણા જ્ઞાન-તાલીમ અને અનુભવના આધારે એવા અહંકારી પીડાવા લાગીએ છીએ કે - આપણે કદી ખોટા હોઈ શકીએ નહીં ! મને આવો અહીં નથી માટે કબૂલ કરું છું કે - ફદ્યરોગના નિદાન અને ચિકિત્સા બાબતમાં હું 'ખોટો' છું!"

એમ કહેવાય છે કે - ડૉ. લુન્ડેલની ગણતરી ફદ્યરોગ બાબતમાં 'ઓથોરિટી' તરીકે થાય છે. તેઓ અને તેમના સાથીદારો ફદ્યરોગ બાબતમાં 'ઓપિનિયનમેકર' ગણાય છે. તેઓ કહે છે કે -

વર્ષો સુધી અમે માન્યા કર્યું કે... ફદ્યરોગનું મુખ્ય કારણ બલ્લ કોલેસ્ટ્રોલ' માં થયેલી વૃદ્ધિ છે. આ કારણે - અમે ફદ્યરોગની સારવાર માટે કોલેસ્ટ્રોલ ઘટાડતી દવાઓ આપ્યા કરીએ છીએ... અને જેમાં કોલેસ્ટ્રોલ વધુ હોય... તેવો 'ચરબીયુક્ત' આહાર ઓછો લેવાની સલાહ દર્દિને આપીએ છીએ. હવે વૈજ્ઞાનિક રીતે સાબિત થયું છે કે - કોલેસ્ટ્રોલ વધવાથી ફદ્યરોગ થતો નથી. હવે એવું માનવામાં આવે છે કે - ધમની 'પહોળી' થવાથી... અને, તેમાં 'સોજો' આવવાથી ફદ્યરોગ થાય છે. આ કારણે - ફદ્યરોગના પ્રાદુર્ભાવ અને ચિકિત્સા બાબતમાં વિચારવાની આખી દિશા જ બદલાઈ ગઈ છે.

પોતાની દલીલના સમર્થનમાં આંકડાઓ અને હકીકતોનું વર્ણન કરતાં ડૉ. લુન્ડેલ કહે છે કે... આજની તારીખમાં - અમેરિકાના ૨૫ ટકા નાગરિકો ફદ્યરોગથી બચવા માટેની દવાઓ લે છે... અને તેમણે પોતાના આહારમાં ચરબીનું પ્રમાણ એકદમ ઘટાડી દીધું છે. તેમ છતાં - આ વર્ષે ફદ્યરોગથી ક્યારે જ નહોતા મર્યાદેટલા અમેરિકનો ભરશે ! અમેરિકન હાઈ એસોસિયેશનના આંકડાઓ કહે છે કે - અત્યારે ૭.૫ કરોડ અમેરિકનો ફદ્ય રોગથી પીડાય છે. બે કરોડ લોકો 'ડાયાબિટીસ'થી પીડાય છે. અને બીજા ૫.૭ કરોડ લોકો 'ડાયાબિટીસ'ની સરહદ રેખા ઉપર ઊભા છે. જો લોહીનું વહન કરતી ધમનીમાં સોજો ન હોય... તો - લોહીનું સહેલાઈથી પરિબમજ થાય છે... અને ફદ્યરોગનો હુમલો આવતો નથી. જો ધમનીમાં સોજો હોય તો - તેમાં કોલેસ્ટ્રોલ અટકી જાય છે... અને, હાર્ટએટેક આવી શકે છે ! આ રીતે - હાર્ટએટેકનું ખરું કારણ કોલેસ્ટ્રોલ નથી... પણ, ધમનીનો સોજો છે ! જે તબીબો - ફદ્યરોગની સારવાર માટે કોલેસ્ટ્રોલ ઘટાડવાની દવાઓ આપી રહ્યા છે... તેઓ દર્દીનું અહિત કરી રહ્યા છે ! આપણા જીવિતમાં - સોજો શા માટે આવે છે ? - તે પણ સમજવા જેવું છે...

આપણા શરીરને માફક ન આવે તેવો અથવા 'ઝેરી' (વિષ) પદાર્થ તેમાં દાખલ કરવામાં આવે... ત્યારે તેને બહાર ફેરી દેવા માટે - આપણા 'કાકડા'માં સોજો આવે છે. સોજો એ શરીરની કુદરતી 'સંરક્ષણ' પ્રક્રિયા છે... પરંતુ આપણે જ્યારે ઈરાદાપૂર્વક શરીરમાં વારંવાર હાનિકારક પદાર્થો ઠાલવા કરીએ... ત્યારે - આ સોજો 'અસાધ્ય' બની જાય છે... જે શરીર માટે ભારે હાનિકારક છે. ડૉ. લુન્ડેલ અત્યંત જવાબદારીપૂર્વક લખે છે કે - "હદ્યરોગથી બચવા માટે તથીબો જે પ્રકારનો આહાર લેવાનું દર્દીઓને કહેતા આવ્યા છે... એ 'આહાર' જ હદ્યરોગ માટે કારણભૂત બને છે !!" તેમના જગ્ઘાવ્યા મુજબ - ઓછી 'ચરણી' અને વધુ 'કાર્બોલાઇફ્રોટ્રસ' ધરાવતો આહાર ધમનીના સોજાનું કારણ બને છે. કોઈ પણ વ્યક્તિને હદ્યરોગ થાય... ત્યારે - ડેક્ટરો તેને ધી-તેલ જેવા ચરણીયુક્ત પદાર્થો આહારમાં લેવાની મનાઈ ફરમાવે છે. તેના બદલે - તેમને ઓછું કોલેસ્ટ્રોલ અને વધુ ઓમેગા-હ ધરાવતા સોયાબીન, મઝાઈ અને સૂર્યમુખીના તેલનો ઉપયોગ કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે. ડૉ. લુન્ડેલ કહે છે કે - આ પ્રકારનો આહાર જ ધમનીના સોજા માટે જવાબદાર છે.

એક સરખામણી આપતાં તેઓ કહે છે કે - જે તમે ચામડી ઉપર દરરોજ સૂકું બ્રશ ઘસ્યા કરો તો તું થાય? લાલ ચાંદાં પડી જાય... અને તેમાંથી લોહી નીકળવા લાગે... ત્યાર પછી પણ તમે બ્રશ ઘસવાનું ચાલુ રાખો તો તું થાય? ત્યાં 'સોજો' આવી જાય અને પીડા થાય !! ડૉ. લુન્ડેલ કહે છે કે બ્રશથી જે રીતે બાધી ચામડી ઉપર ઈજા થાય છે... તેમ 'ડુક' આહાર લેવાથી અંદરની ધમનીઓને ઈજા થાય છે. આ ઈજાગ્રસ્ત ધમનીઓમાં લોહીનું પરિબમજી ઘટી જતાં... હદ્ય ઉપર 'દબાણી' આવે છે અને હાર્ટએટેક આવે છે. હદ્યરોગના ભયથી અમેરિકાની અને મોટા ભાગના વિકાસશાલ દેશોની પ્રજા ઓછી 'ચરણી' અને વધુ 'શર્કરા' ધરાવતો આહાર લેવા લાગી છે. બજીરમાં હદ્યરોગ સામે કહેવાતું રક્ષણ આપતાં ખાદ્યપદાર્થોનો ખડકલો થયો છે.

લોકો જે બટાકાની ચિંતા ખાતાં હોય છે... તેને પણ

'સોયાબીન'ના તેલમાં તળવામાં આવી હોય છે. પ્રોસેલ કૂડમાં ઓમેગા-હ તેલનો બહોળો ઉપયોગ થાય છે. આ પ્રકારના ખોરાકના કારણો શરીરમાં ચરણી વધે છે... અને ધમનીઓ 'પણોળી' થાય છે. આ પ્રકારનો આહાર નિયમિત લેવાને કારણો જ - ડાયાબિટીસ, જ્વલપ્રેશર, હદ્યરોગ અને છેવટે અલગાઈમર્સની બીમારી થાય છે. આ વાત આજના ડેક્ટરો આપણને જાણવાતા જ નથી.

ડૉ. લુન્ડેલ આખી વાતનું સમાપન કરતાં કહે છે કે - કોલેસ્ટ્રોલથી બચવા માટે... આપણે જે પ્રોસેસ કરેલો આહાર ખાઈએ છીએ તે જ આહાર હદ્યરોગ 'પેદા' કરે છે અને તેને 'વકરાવે' છે !! તેના બદલે જે આપણે ધી-તેલ-માખણા વગેરેના સ્વરૂપમાં સંતૃપ્ત ચરણીયુક્ત આહાર ગ્રહણ કરીએ... તો તેમાં ઓમેગા-હનું પ્રમાણ ઓછું હોય છે... અને તે હદ્ય માટે લાભકારક બને છે. જો આપણે હદ્યરોગથી બચવું હોય... તો - આપણાં દાદીમા જે ખોરાક ખાતાં હતાં... એ ખોરાક આપણે પણ ખાવો જોઈએ ! આપણાં દાદીમા - રસોઈમાં 'તલ'ના તેલ અને 'ગાયના ધી'નો છૂટથી ઉપયોગ કરતાં હતાં... ગાયના ધીમાં - જે કોલેસ્ટ્રોલ છે... તેને તથીબી ભાખામાં 'ગુડ કોલેસ્ટ્રોલ' કહેવામાં આવે છે. આ ગુડ કોલેસ્ટ્રોલ - હદ્ય અને કિડની માટે લાભદાયક છે. આપણું હદ્ય એક 'થંત્ર' છે. કોઈ પણ થંત્રને સાંદું ચલાવવું હોય... તો તેમાં વારંવાર 'લ્યુભિકન્ટ્રસ' (લિજસ) કરવું પડે. ગાયનું ધી અને તલનું તેલ હદ્ય નામના થંત્રને 'સિન્ગ્ચ' બનાવવાનું કામ કરે છે, જેના કારણો તે લાલું ચાલે છે. આજકાલ ડેક્ટરો - જે પાન ઓઈલ, સોયાબીનનું તેલ, સૂર્યમુખીનું તેલ વગેરે લેવાની સલાહ આપે છે... તેમાં ગુડ કોલેસ્ટ્રોલ ઓછું હોય છે... અને, બેડ કોલેસ્ટ્રોલ વધુ હોય છે ! ડેક્ટરોની આ ઊંધી સલાહના કારણો લોકો હદ્યરોગનો ભોગ બની રહ્યા છે. જેઓ હદ્યને ડેમાન્ડ રાખવા માગતા હોય... તેમણે આ વાત સમજી લેવી જોઈએ.

- સમકિત શાહ

સૌઝન્ય :- ગુજરાત મિત્ર ('દુધ પોઈન્ટ')

નારી તું નારાયણી

- શ્રીમતી રૂપા મજમુદાર

સદગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ સ્વગંશ્રિમાં રહેતા હતા ત્યારે તેમની પાડોશમાં સ્વામી રાજેશ્વરાનંદજી નામના એક દેવીભક્ત રહેતા હતા. સ્વામી રાજેશ્વરાનંદજી બાર વર્ષથી દેવીની ઉપાસના કરતા હતા. હવે તેમને કોઈ પણ સ્વરૂપે દેવીનાં દર્શન કરવાની ખૂબ તાલાવેલી હતી. તેટલામાં નવરાત્રી આવી. તેમના મનમાં થયું કે આ વર્ષ હું રેશમી વસ્ત્રો અને જાતજ્ઞતના અલંકાર વડે જો દેવીની પૂજા કરું તો કેવું સારું ! પરંતુ પૈસાના અભાવના કારણે ‘જેવી જગદ્બાની ઈચ્છા’ કહીને મન વાળ્યું. નવરાત્રી શરૂ થવાની હતી તેના આગલા દિવસે તેઓ કુટીરના બારણાં બંધ કરી તેમની ઓરડીમાં બેઠા હતા, ત્યાં તો કોઈએ બારણો ટકોરા માર્યા. તેમણે બારણું ખોલ્યું. બધાર જેતાંની સાથે તેઓ આશ્વર્યચક્તિ થઈ ગયા. કેટલીક સુંદર છોકરીઓ તેમનાં હાથમાં રેશમી વસ્ત્રો, અલંકારો, પૈસા અને ફળ ભરેલી થાળીઓ લઈને ઊભી હતી. છોકરીઓએ કહું, ‘તમારી નવરાત્રીની પૂજા માટે સ્વામી શિવાનંદે આ બધી સાંભળી મોકલાવી છે.’ પાડોશીના નાતે સ્વામી શિવાનંદે આ વસ્તુઓ મોકલાવી છે તો તે સ્વીકારવામાં કશો વાંધો નથી એમ માનીને તેમણે તે સામની લઈ લીધી અને સ્વામી શિવાનંદજીનો આભાર વ્યક્ત કરવા તેમની કુટીરના બારણા પર ટકોરા માર્યા. શિવાનંદજીએ તેમને આવકાર્ય. સ્વામી રાજેશ્વરાનંદજીએ સ્વામી શિવાનંદજીને પૂછ્યું, ‘સ્વામીજી, મારી દુર્ગાપૂજા માટે સામની લઈ તમે મારી પાસે છોકરીઓને મોકલી તે કોણ હતી ?’ સ્વામીજીએ કહું, ‘મેં તો આવી કોઈ છોકરીઓ તમારી પાસે મોકલી જ નથી.’ આ સાંભળી સ્વામી રાજેશ્વરાનંદજી સ્તંભ થઈ ગયા. તેમણે તપાસ કરી તો બહાર કોઈ છોકરીઓ હતી જ નહીં.

આંખમાં આંસુ સાથે સ્વામી રાજેશ્વરાનંદજી આ પ્રસંગ વર્ણવિતાં કહેતા કે, ‘મને જે આત્મસાક્ષાત્કાર થયો તેની પાછળ સ્વામી શિવાનંદનો જ દોરીસંચાર હતો. માતાજીને મારી પાસે મોકલનાર તેઓ જ હતા. એમની શ્રીવિદ્યાની ઉપાસના કેવી ઉચ્ચતમ કક્ષાની હશે !’ સદગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ આ સંદર્ભમાં કહેતા, ‘મેં શ્રીવિદ્યાની ઉપાસના કરી છે તે સાચું છે, પરંતુ મારી ઉપાસના જુદી જાતની છે. જ્યારે હું કોઈ પણ ઝીને જોઉં હું ત્યારે મનમાં તેમને પગે લાગું હું અને ‘ॐ શ્રી દુર્ગાયિ નમः’ જેવા દેવીમંત્રનો જપ કરું હું, હું તમામ ઝીઓને દુર્ગાના વિવિધ સ્વરૂપો તરીકે જોઉં હું. વધુમાં મારા કપાળ પર જ્યારે હું કુમકુમ લગાવું હું ત્યારે ‘ॐ હ્રિ હ્રિ અં’ બોલું હું, આ છે મારી શ્રીવિદ્યાની ઉપાસના.’ દરેક ઝી જગદ્બાનું પ્રગટ સ્વરૂપ છે એવું સ્વામીજી માનતા હતા.

પૂજ્ય શ્રી સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી મહારાજને પણ કોઈ પૂછે, ‘સ્વામીજી, આપનો આશ્રમ આટલો સ્વચ્છ કેવી રીતે રહે છે?’ ત્યારે સ્વામીજી તેનો પ્રત્યુત્તર આપતા કહે છે કે, ‘જે મા અષ્ટલક્ષ્મી ભવનમાં બિરાજે છે તે જ મા આશ્રમને પણ સ્વચ્છ રાખે છે.’ ક્યારો વાળનારી ઝીમાં પણ માનું દર્શન કરતા સ્વામીજી મહારાજ જગદ્બાના દાર્શનિક સ્વરૂપની પૂજા કરવા માટે નવરાત્રીની અષ્ટમીના દિવસે નાની નાની નિર્દેખ કન્યાઓની દુર્ગાપૂજા કરે છે. તેમને લાઈનમાં બેસાડી તેમના કપાળમાં કંકુનો ચાંદલો કરી, ફળ ચઢાવી તેમને વંદન કરે અને છેલ્લે કન્યાઓની આરતી ઉત્તારી તેમને નૈવેદ્ય ધરાવે.

સદગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ ઝીઓને ઉદ્ઘાને કહેતા, ‘હે દેવીઓ ! તમે તો

ગુરુઓના ગુરુ છો. તમારે તમારા શરીને ટ્યાપટીપ કરવાની કે શાશ્વતરવાની કોઈ જરૂર નથી. જે પોતે જ સૌંદર્યસ્વરૂપ છે તેને શાશ્વતરવાની શું આવશ્યકતા ? તમને ધરેણાં પહેરવાનો શોખ હોય તો ધીરજને તમારો નેક્લેસ બનાવો. પવિત્ર પ્રેમને તમારી સાડી બનાવો. આત્મસંયમ, ધીરજ અને હૃદયની ઉદારતા એ જ તમારા સાચા અલંકાર છે. સદ્ગુણોના અલંકારથી તમારા જીવનને શાશ્વતારો.’

સાચે જ, કુદરતે છીના શરીરનું નિમિષિ કરીને પોતાની મહાન શક્તિ અને ક્ષમતાનું અદ્ભુત પ્રદર્શન કર્યું છે. છી શક્તિસ્વરૂપા છે. છી ઘરનું મુખ્ય ચાલકબળ છે. જે ઘરમાં રીત સ્વસ્થ એ ઘર સ્વસ્થ. છી માટે સૌથી આનંદની વાત એ હોય છે કે તે પોતે કશુંક કરી શકવાની ક્ષમતા ધરાવે છે. છીમાં અદ્ભુત સહનશક્તિ છે. આભ ફાટી જાય તો પણ તે સાંધ્યવાની શક્તિ ધરાવે છે. માત્ર આવશ્યકતા છે - પોતાની આંતરિક શુભ શક્તિઓને જાગ્રત કરવાની !

હીંઓ ત્રણ પ્રકારના મેનેજમેન્ટમાં શ્રેષ્ઠ છે :

૧. સંબંધનું મેનેજમેન્ટ ૨. સમયનું મેનેજમેન્ટ ૩. કામનું મેનેજમેન્ટ.

સંબંધમાં છીની તોલે કોઈ ના આવી શકે. તેનું ઉત્તમ ઉદાહરણ તેનું ઘર અને કુટુંબ છે. સમય વિશે પણ આમ જ કહી શકાય. તેનું ઉદાહરણ તેનો ‘એક દિવસ’ છે. તેના આખા દિવસનું સમયપત્રક તપાસો તો વ્યવસ્થિત સમયનું વિભાજન જોવા મળશે. આ જ રીતે કામનું મેનેજમેન્ટ છે. તે જુદા જુદા પ્રકારનાં કેટલાં કામ કરે છે, છતાં બધાં વ્યવસ્થિત થાય છે. હજુ તેમાં દિવ્ય પ્રેમ અને ભક્તિ ઉમેરાય તો કાર્યોની ગરિમા વધી જશે તેમાં દિવ્યતા આવશે.

દુનિયામાં કોઈ એક કવિતા કે ચિત્રનું સર્જન કરે તો પણ ગૌરવ લેતા હોય છે તો છી તો માનવનું સર્જન કરે છે, અનું ગૌરવ તો એને હોય જ ને ! છીને સર્જનશક્તિ મળી છે, તેથી તે આપોઆપ દેવીશક્તિનું માધ્યમ બની જાય છે. કુદરતી પ્રક્રિયાનું સાધન બનતું એ જ ઈશ્વરીય ઉપલબ્ધ છે અને એ પ્રક્રિયા માનવસર્જનની હોય તો એનાથી ઉત્તમ બીજું કશું નથી, પરંતુ ક્યારેક ક્યારેક છીઓની આકૃતિ સાચવવાની દોડમાં પ્રકૃતિનું બલિદાન દેવાઈ જતું હોય છે અને સ્વભાવમાં વિકૃતિ આવે છે એટલે કે બાબ્ય સૌંદર્યની વેલછામાં આંતરિક સૌંદર્ય ખોવાઈ જતું હોય છે અને ઘરમાં છી પેઇન્ટેડ ચિત્ર જેવી બની જાય છે. એ ઘરના કામ પણ કરી શકતી નથી અને કરવા જાય તો માંદી પડી જાય છે. અંતે આરામ અને આખસવાળી જિંદગી જીવે છે.

દેવી લક્ષ્મીએ પ્રતિશા લીધી છે કે, ‘હું તે છીઓની સાથે રહું છું - જે ક્ષમાશીલ છે, આત્મસંયમી છે, સત્યવાદી છે, શાંત અને ગંભીર છે, પતિપ્રતા અને ચારિત્રયશીલ છે.’ ‘હું તે છીઓ સાથે નથી રહેતી - જેઓ ઘરને અસત્યાસ્ત રાખે છે, મનસ્વી છે અને પોતાના પતિની આજ્ઞામાં રહેતી નથી.’

માટે હે દેવીઓ ! જે આપણે લક્ષ્મીજીની કૃપા જોઈતી હશે, સમૃદ્ધ રહેતું હશે તો લક્ષ્મીજીના અમૂલ્ય ઉપદેશોનું પાલન કરતું પડશે અને તો જ આપણું ઘર અને રાષ્ટ્ર ભવ્ય અને સમૃદ્ધ બનશે. આપણે જીવનનો સાચો હેતુ સમજને દિવ્ય જીવન જીવીએ તેમજ બાળકો અને પતિને પણ દિવ્ય જીવન જીવવા પ્રેરિત કરીએ, જેથી આપણો પરિવાર પવિત્ર દેવી પરિવાર બની જાય. ગુરુદેવની કૃપા આપણી પર શાશ્વત રહે એ જ પ્રાર્થના !

આપજા જીવનમાં આહાર, વિહાર, વિચાર અને વ્યવહાર સંતુલિત હોય,
સંયમિત હોય તો જ સ્વસ્થ જીવનની પ્રાપ્તિ થઈ શકે.

- સ્વામી અધ્યાત્મમાનદ

મારા પ્રત્યુત્તર

- ગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી

રાત્રે જમ્બા પછી ધ્યાન ધરવું હોગય છે ? ગૃહસ્થી સાંજના સમયમાં એટલો બધો વ્યસ્ત હોય છે કે ધ્યાન માટે તેને સમય મળવો મુશ્કેલ છે.

ભારે જમણ લીધા પછી સામાન્ય રીતે લોકો સુસ્ત થઈ જાય છે. તમને એમ લાગે કે તમે ધ્યાન ધરો છો પણ ખરેખર તો બેઠાં બેઠાં ઊંઘી જ ગયા હો છો. જો તમે મિત્રાહરના નિયમો પાણો અને સાંજે ૭.૦૦ પદેલાં જમી લો તો રાત્રે ૬.૦૦ થી ૧૦.૦૦ ધ્યાન માટે બેસી શકો.

સવારની બેઠક પછી રાત્રિના ધ્યાનની બીજી બેઠક ખાસ જરૂરી છે. જો રાત્રે પૂરતો સમય ન હોય તો થોડીક મિનિટો - ૧૦ કે ૧૫ - માટે પણ સૂતાં પહેલાં ધ્યાન કરો. આમ કરવાથી તમારા આધ્યાત્મિક સંસ્કારો બળવત્તર થશે. તમારા માટે આધ્યાત્મિક સંસ્કારો અમૂલ્ય મૂડી છે. બીજું, આમ કરવાથી રાત્રે ખરાબ સ્વસ્થ આવશે નહિ, ઊંઘ દરમિયાન દિવ્ય વિચારો આવશે અને તેની સારી અસર ટકી રહેશે.

જ્યુઅને ધ્યાનમાં શું તર્ફાવત છે ?

જ્યુ એટલે ઈશ્વરના નામનું સતત મૂક સ્મરણ, ધ્યાન એટલે ઈશ્વરના કોઈ એક વિચારનું સતત વહેણ. જ્યારે તમે ઊંઘ નમો નારાયણાય' મંત્ર સતત બોલો છો તે વિષ્ણુમંત્રનો જ્યુ છે. જ્યારે તમે ભગવાન વિષ્ણુના હાથમાં રહેલાં શંખ, ચક-ગઢા અને પદ, તેનાં કુંડળ, તેના મસ્તક ઉપરનો મુગટ, તેના પીળા રેશમી પીતાંબરનો વિચાર કરો છો તે ધ્યાન છે. ઈશ્વરના સર્વશક્તિમાન, સર્વવ્યાપક, સર્વજ્ઞ વગેરે લાક્ષણિક ગુણો પરનો વિચાર પણ ધ્યાન છે.

આત્માનું અસ્તિત્વ છે તે દર્શાવવા માટે ખૂબ સાદી પણ એટલી જ અસરકારક સાબિતી આપો.

તમે દરરોજ કહો છો, 'મારું શરીર', 'મારો ગ્રાસ', 'મારું મન', મારી ઈન્દ્રિયો'. આ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવી

છે કે આત્મા અથવા પોતે શરીર, ગ્રાસ, મન અને ઈન્દ્રિયોથી મિન્ન છે. મન અને ઈન્દ્રિયો તમારાં ચાકર અથવા સાધનો છે. એટલાં દુવાલ, ખુરશી, કપ-રકાબી તમારાથી બહાર છે, મિન્ન છે એટલાં જ તે પણ મિન્ન છે. તમે બહાર જતાં હાથમાં લાંબી લાકડી રાખો છો. તે જ પ્રમાણે તમે શરીર ધારણ કરી રાખો છો. આ શરીરના તમે માલિક છો. શરીર તમારી મિલકત છે. શરીર, મન, ઈન્દ્રિયો વગેરે આત્મા નથી પણ આત્મા સાથે જોડાયેલાં છે.

આજકાલ સાધકો જલહીથી ઈશ્વર-સાક્ષાત્કાર કેમ પામી શકતા નથી ?

અમુક પ્રમાણમાં પ્રગતિ કર્યા પછી ધ્યાન સાધકો તેમની શક્તિને ઉપદેશ આપવામાં, શિષ્યો બનાવવામાં અને પુસ્તક-પ્રકાશનમાં વેડફી નાખે છે. તેઓ નામ અને કીર્તિના દાસ બની જાય છે અને તેથી જ તેઓ જીવનનું પરબોઝ્ય લક્ષ્ય ઈશ્વર-સાક્ષાત્કારને પહોંચી શકતા નથી.

મનના કયા ત્રણ દોષ છે ? વાસ્તવિક ઉદાહરણ આપો.

(૧) ત્રણ દોષ છે : (૧) મળ-કામ, કોધ અને લોભ જેવા દુર્ગુજો (૨) વિક્ષેપ - મનની અસ્તિત્વતા અને (૩) આવરણ - અશાનતૃપી પડદો.

એક લીલથી છવાયેલું ડહોળા પાણીના તળાવનું ઉદાહરણ લઈએ. તળાવ મન છે. તળાવનું ડહોળાપણું મળ દર્શાવે છે. પવનથી તળાવના જળમાં જેમ મોજાં ઉત્પન્ન થાય છે તેમ ગ્રાસના આંદોલનથી મન અસ્તિત્વ બને તે વિક્ષેપ. તળાવના પાણીની સપાટી ઉપર જામેલી લીલ જેમ પાણીને ઢાંકી દે છે તેમ અશાનતૃપી પડદો આત્માને ઢાંકી દઈ તેનું શાન થવા દર્શો નથી તે આવરણ.

ગુરુ અને ભગવાનની કૃપા હોવા છતાં મન શા માટે કાબૂમાં રહેતું નથી?

કૃપાની સાથે પુરુષાર્થ હોવો જોઈએ. પુરુષાર્થ કરો તો જ સાચી કૃપા આવશે. ગ્રોડેસર તમારા પ્રેસ્નોના જવાબ લખી તમને પાસ નહિ કરે.

ગીતા કહે છે : “ઉદ્ધરેત આત્મનાભાનમ્” દરેકે પોતાની જીત મહેનતથી ઊંચા આવવું જોઈએ. કૃપા પ્રયત્ન કરનારને ઊંચા આવવામાં મદદ કરે છે. દરેકે મોક્ષ માટે પોતે જ પ્રયત્ન કરવાનો હોય છે. તમે કહેશો : “તો પછી કૃપાનો શો અર્થ?” જો કોઈ સાધક તેના શુણું પાસેથી તેની શંકાઓનું નિવારણ મેળવે તે ગુરુની કૃપા છે. જો કોઈ

સાધક અહીં અપાતાં પ્રવચનનો સાંભળો તે કૃપા જ છે. ઘણા લોકો ગંગાજળના તરસ્યા હોય છે. કરોડપતિઓ પણ અહીં આવી ગંગાસ્નાન કરવા માટે આતુર હોય છે પણ બધાંની આવી ગંગાસ્નાન કરવાની ઈચ્છા પૂરી થતી નથી. સ્વાધ્યાય માટે સારાં પુસ્તકો મળી રહે તો પણ કૃપા છે. સાધના કરવા માટે જરૂરી સરસ તંદુરસ્તી પણ એક પ્રકારની કૃપા છે. જો ઈચ્છાની ઈચ્છા થાય તો આખી દુનિયાને પળવારમાં મુક્તિ આપી દે, પરંતુ તે તેમ કરતો નથી. જ્યારે પુરુષાર્થ હોય ત્યારે જ કૃપાનું અવતરણ થાય છે. - ‘મારા પ્રત્યુત્તર’માંથી સાભાર

આગામી કાર્યક્રમ

તારીખ	વાર	ઉત્સવ	સમય
૨૬-૯-૨૦૧૯	રવિવાર	નવરાત્રી પર્વ નિમિત્તે સાખૂલિક ગીતા પારાયણ શ્રી શ્રી નવરંતી - શ્રી દુર્ગા	સવારે ૮.૦૦ થી ૧૧.૦૦ સુધી
૭-૧૦-૨૦૧૯	સોમવાર	સખાશતી માતાજીના પવિત્ર રાસ-ગરબા (શ્રી કષ્ટ સૌરાષ્ટ્ર વડનગરા નાગર મંડળ, અમદાવાદ, જ્ય હાટકેશ નાગર પરિવાર, સ્વરંગુજન હાટકેશ ચુપ, શિવાનંદ પરિવાર દ્વારા)	બપોરે ૪.૦૦ થી ૭.૦૦ સુધી
૯-૧૦-૨૦૧૯	રવિવાર	દુર્ગાસ્ત્રી નિમિત્તે કુમારિકાપૂજન અને અષ્મીનો હવન	સવારે ૮.૦૦ વાગ્યે
૮-૧૦-૨૦૧૯	મંગળવાર	વિજયાદશમી નિમિત્તે સરસવતી આહુવાન અને વિદ્યારંભશભ્ર	સવારે ૮.૦૦ થી ૧૦.૦૦
૨૫-૧૦-૨૦૧૯	શુક્રવાર	ધનતેરસ નિમિત્તે સાખૂલિક ધનપૂજન	સાંજે ૭.૦૦ થી ૯.૦૦ સુધી
૨૭-૧૦-૨૦૧૯	રવિવાર	દિવાળી નિમિત્તે મા અષ્ટલક્ષ્મીજીનાં ભવ્ય અન્નકૂટદર્શન મહાઆરતી	સાંજે ૪.૦૦ થી ૬.૦૦ સુધી
૨૮-૧૦-૨૦૧૯	સોમવાર	નૂતન વર્ષાભિનંદન નિમિત્તે દર્શન	સવારે ૮.૦૦ થી બપોરે ૧.૦૦ અને સાંજે ૮.૩૦ થી ૮.૩૦ સુધી

- ઉપરોક્ત સર્વે કાર્યક્રમોમાં સૌભક્તોનું સ્વાગત છે.
- શિવાનંદ આશ્રમમાં આવીને રહેવા, સાધના કરવા માગતા શિવાનંદ પરિવારના સદસ્યોએ અગાઉથી પત્ર લખવો. લેખિત મંજૂરી મેળવીને જ આવવા વિનંતી, જેથી વ્યવસ્થામાં સગવડતા સચ્યવાઈ રહે.
- ધનતેરસની પૂજાનો લાભ લેવા માગતા ભક્તોએ આગળથી નામ નોંધાવવું.
- દિવાળીના દિવસે અન્નકૂટ સાગશ્રી સેવા નોંધાવવા માટે ભક્તોએ અગાઉથી મંદિર પૂજારી અને કાર્યાલયના સમય દરમ્યાન સેવકો પાસે નોંધકરવવી.

વृतांत

● ता. १-६-२०१८, रविवार थी ता. ८-६-२०१८, रविवार, सोमनाथ

आ महिनानो मंगળ प्रारंभ आश्रमना भक्तो माटे सोनानो हिवस हતो. पूज्यश्री स्वामी अध्यात्मानन्दજ्ञ महाराजनी व्यासपीठे ता. ३१-६-२०१८थी प्रारंभ थेली श्री शिवपुराण कथा अने ते पञ्च भगवान सोमनाथना आश्रये सोमनाथ ट्रस्ट द्वारा आयोजित थઈ अने छेक टिल्डी, मुंबई, सुरत, भुवनेश्वर, अमरावाड, सुरेन्द्रनगर, भावनगर, राजकोट, ज्ञानगढ़ अने जूनागढ़ी भक्तो आ पवित्र ज्ञानयज्ञनो लाल लेवा आव्या. नानां-मोटा सौ सोमनाथ ट्रस्टनी खूब ज सरस व्यवस्था माटे रुक्षी रહ्यां. आवास-निवास, भोजन अने कथास्थल बुधुं ज एक ज स्थले रहेतां वडीलोने खूब ज साहत रही.

ट्रस्टीना अनुमति अने विशेष व्यवस्थाना आशीर्वहि सौ भक्तोमे छेक निज मंटिरमां बेसी अने महिन सोनानुं गायन कर्मुं तेनो खूब ज मोटी संतोष थयो.

सोमनाथ खाते पूज्य स्वामी अध्यात्मानन्दज्ञ महाराजनी निश्रामां ८०हमी योग, प्राणायाम अने ध्याननी शिविर थई. समग्र योगशिविरना समय दरमियान मुशलधार वरसाद होवाछतां सौ खूब ज मोटी संभ्यामां उपस्थित रह्यां. सौने सोमनाथ ट्रस्ट तरफ्थी प्रभाशपत्र पञ्च आपवामां आव्यां.

पांचमी सापेभरे शिक्षक हिवसना रोज श्री सोमनाथ संस्कृत विश्व विद्यालयना आदरक्षीय कुलपति गोपबन्धु मिश्राना निमंत्रणे पूज्यपाद श्री स्वामी अध्यात्मानन्दज्ञनुं प्रवचन आयोजयुं. ‘शिष्य, शिक्षक अने शिक्षक’ विषयक खूब ज मननीय प्रवचने युनिवर्सिटीना तमाम विद्यार्थीओ अने शिक्षकोने प्रभावित कर्या. प्रवचन बाद पूज्य स्वामीज्ञाने युनिवर्सिटीना प्रांगणमां “बिल्व” बीवीना छोडने रोपी वृक्षारोपण पञ्च कर्मुं.

आठमी तारीखे गुरुदेवश्री स्वामी शिवानन्दज्ञ महाराजना

पुष्य पवित्र ग्रागट्य हिवसे कथानुं समापन थयुं. कथानां मुख्य यज्ञमान श्रीमती बीनाभहेन अने श्री योगेश पटेल रह्यां. कथामां निवृत्त एन्जिनियरो, ओक्टोरो, आकाशवाणीना निर्देशको वगेरेनी विशेष हाजरी होवाथी आ कथा Mass साथे CLASS नी उपस्थितिनी रही. सौअे “हवे एक सोमनाथ, हवे एक सोमनाथ”ने हेये राखीने स्वगृह विदाय लीधी.

समग्र आयोजनने खूब ज सारी रीते आयोजवा माटे सौ भक्तो अने पूज्य स्वामीज्ञ सोमनाथ ट्रस्टना ट्रस्टी-प्रन्यासी श्री प्रवीष्णलाई लहेरी अने तेमना सौ नानामोटा सहायकोना रुक्षी रहेशे.

● ता. २-६-२०१८: शिवेश चतुर्थीना पवित्र पर्व निमित्ते आश्रमना श्री गणेश मंटिरमां विशेष पूजा माटे भक्त भहेरामक्ष उभट्यो. ते ज प्रभाषे आगला हिवसे केवडा (श्री हरतालिका) गीजनी पूजा पञ्च खूब ज धामधूमथी संपन्न थई.

● ता. २/उ-६-२०१८, अमरावाड : गोलोकवासी संगीत सुधाकर पंडित श्री कृष्णकांतभाई परीभनी पुष्य सूतिमां श्रद्धांजलि स्वरूपे द्विहिवसीय समारोह शिवानन्द आश्रमां आयोजयो. आ प्रसंगे विश्व विद्वित कलाकारो पंडित श्री हरिहरनन्द, विद्युती सुश्री मंजु भहेता, पंडित श्री रोनु मजमुदार अने सुश्री रघिका परीभ वगेरेनो अविस्मरणीय कार्यक्रम थयो. आ कार्यक्रमनुं आयोजन पंडित परीभबंधु निपुटी श्री विकास, श्री निराज तथा श्री मातंग द्वारा थयुं.

● ता. ८-६-२०१८, रविवार, अमरावाड

आजरोज गुरुभगवान श्रीमत् स्वामी शिवानन्दज्ञ महाराजनो १उरभो ग्रागट्योत्सव शिवानन्द आश्रम, अमरावाड खाते खूब ज धामधूमथी उजवायो. गुरुपादुकापूजन बाद बाणको माटे संस्कृत श्लोक पठन स्पर्धानुं आयोजन थयुं, जेनो विगतवार अहेवाल आ

અંકમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

- તા. ૨૪-૬-૨૦૧૯ના રોજ પ્રાગટ્યદિન : આજ રોજ ગુરુ ભગવાન શ્રીમતુ સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજનો ૧૦૪મો પ્રાગટ્યદિન વિશેષ પાહુકાપૂજન અને સત્સંગથી ઉજવાયો.
- તા. ૨૭-૬-૨૦૧૯, રવિવારથી તા. ૭-૧૦-૨૦૧૯, સોમવાર, અમદાવાદ

નવરાત્રી પર્વ નિભિતે શ્રીશ્રી અષ્ટલક્ષ્મી-આદિશક્તિપીઠમાં સવારે ૬-૦૦ થી ૧૧-૦૦ સામુહિક ગીતા પારાયણ, બપોરે ૪-૦૦ થી ૭-૦૦ શ્રીશ્રી નવરાત્રી- શ્રી દુર્ગા સપ્તશતી પાઠ અને રાત્રે ૮.૩૦ થી ૧૦.૩૦ માતાજીના બેઠા પવિત્ર રાસ-ગરબાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. શ્રી કદ્દજ સૌરાષ્ટ્ર વડનગરા નાગર મંડળ, અમદાવાદ, જ્યથ હાટકેશ નાગર પરિવાર, સ્વરગુજુજન હાટકેશ ગુપ અને શિવાનંદ પરિવાર દ્વારા ગરબાનો કાર્યક્રમ આયોજયેલ છે.

- તા. ૮-૬-૨૦૧૯, સોમવાર થી તા. ૧૦-૬-૨૦૧૯, સોમવાર (અમેરિકા, કેનેડા અને ઈંગ્લેઝ)

નવમી સપ્તશતમાંની સાંજે પૂજયપાદ શ્રીમતુ સ્વામી અધ્યાત્માનંદજી મહારાજ તેમની 'દિવ્યપાત્રા-૨૦૧૯'ના

પ્રવાસે રવાના થયા. આશ્રમના ભક્તો અને મંદિરના પૂજારીઓએ પૂજય સ્વામીજીની પૂજા કરી તેમને એરપોર્ટ સુધી વિદ્યાય આપી. પૂજય સ્વામીજી અમદાવાદથી અભુધાબી થઈને તા. ૧૦-૬-૨૦૧૯ને મંગળવારે સાંજે શિકાગો આવી પહોંચ્યા. તા. ૨૦-૬-૨૦૧૯ના રોજ ઉત્તર અમેરિકાના મંદિરો અને હિંદુ ધાર્મિક સંસ્થાઓના સંચાલકોની પરિષદનો ગ્રારંબ પૂજય સ્વામીજીના મંગળાચરણથી થયો.

પૂજય સ્વામીજીએ શિકાગોથી મેડિસન, મિલ્વોકી, રેડિંગ્સ, અલેન ટાઉન, ન્યૂજર્સી, ટોરન્ટો (કેનેડા), ટ્રોય (મિશિગન), ટોલ્ફો (ઓહાયો), ટેમ્પા (ફ્લોરિડા) એટલાન્ટા (જ્યોર્કિંગ્યા)ની યાત્રા કરી. ત્યારબાદ તેમો પંદરમી ઓકટોબરે ઈંગ્લેન્ડ (યુકે) પદ્ધારશે. તા. ૨૨-૧૦-૨૦૧૯ના રોજ ભારત આવી પહોંચ્યેશે. આ યાત્રાનો વિગતવાર અહેવાલ આવતા અંકે આપવામાં આવશે. સમગ્ર યાત્રાનું ખૂબ સુંદર આયોજન-સંકલન કરવા માટે પૂજય સ્વામીજી તથા શિવાનંદ આશ્રમ ડૉ. મીનળ અને ડૉ. ભરત નાયકના સદૈવ જાહી રહેશે.

શ્લોક પઠન સ્પર્ધા

સદ્ગુરુદેવ શ્રી સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજના ૧૩૨મા પ્રાગટ્ય દિવસ (તા. ૮-૬-૨૦૧૯, રવિવાર) નિભિતે તથા પરમ પૂજય શ્રી સ્વામી અધ્યાત્મમાનંદજી મહારાજના 'અમૃત મહોત્સવ'ની ઉજવણીના ભાગ સ્વરૂપે શિવાનંદ આશ્રમ, અમદાવાદ ખાતે તા. ૮-૬-૨૦૧૯ના રોજ ૧૫ વર્ષથી નીચેના બાળકોની સંસ્કૃત શ્લોક પઠન સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

ભાગ લેનાર સ્પર્ધકોએ (૧) શિવમાનસ પૂજા (૨) શિવપંચાક્ષર સ્તોત્રમુ (૩) મધુરાષ્કમુ (૪) શ્રી મહાલક્ષ્મ્યાદ્કમ્ભમાંથી કોઈ પણ એક વિષયનું સંસ્કૃતમાં કંદસ્થ શ્લોક પઠન કર્યું હતું. સ્પર્ધામાં ૮૭ બાળકોએ ભાગ લીધો હતો. આ સ્પર્ધામાં પ્રથમ સ્થાને કુ. ત્રિશા (૧૦ વર્ષથી ઉપર) અને કુ. અનુજ્ઞા ઘોડાદ્રા (૧૦ વર્ષથી નીચે) વિજેતા થયા. જેમને રૂ. ૧૧૭૫ અને રૂ. ૭૭૫ ઈનામ આપવામાં આવ્યું. દ્વિતીય ક્રમે કુ. આર્ણ (૧૦ વર્ષથી ઉપર) અને કુ. શાચ્ચા હાથાડી (૧૦ વર્ષથી નીચે) વિજેતા થયા, જેમને અનુક્રમે રૂ. ૭૭૫ અને રૂ. ૫૭૫ ઈનામ આપવામાં આવ્યું અને તૃતીય સ્થાને કુ. નૃપી (૧૦ વર્ષથી ઉપર) અને દેવ વચ્છરાજાની (૧૦ વર્ષથી નીચે) વિજેતા થયા. જેમને અનુક્રમે રૂ. ૫૭૫ અને રૂ. ૩૭૫ ઈનામ આપવામાં આવ્યું તથા દરેક સ્પર્ધકને આશ્વાસન ઈનામ આપવામાં આવ્યા હતા. સમગ્ર કાર્યક્રમનું સંચાલન ડૉ. શિરાગ વી. પંડ્યાએ કર્યું.

સ્પર્ધાબાદ તમામ સ્પર્ધકો અને તેમના વાલીઓ માટે ભોજન-મસાદની આશ્રમમાં વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી.

સાચ્યવણ સુંદરતાની સુંદર અલંકારથી

SUVARNAKALA®

Gold, Diamond & Jadtar Jewellery
BIS Approved Jeweller

શ્રી. જી. રાડ
નેશનલ પ્લાટિનમન્ટ, લાલ બગાંઠોની રામે
શ્રી. જી. રાડ, અમદાવાદ - ૬
+91 99 2490 2223
SUNDAY CLOSED

સેટેલાઈટ
વિલસ આમેરીયસ, કોંપ્લેક્સ ચાર રસ્તા,
BRTS નિસ વ્યોપણી રામે,
સેટેલાઈટ પોર્ટફુર, અમદાવાદ - ૩૪
+91 63 5600 2300
SUNDAY OPEN

મદીનગર
TGB બેકરીની રામે,
મદીનગર ચાર રસ્તા, અમદાવાદ - ૮
+91 63 5600 2200
SUNDAY OPEN

www.suvarnakala.com

સ્વાદ અને ગુણવત્તાની પરંપરા

શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તાની પરંપરા દ્વારા દેશ-વિદેશના અસંખ્ય ગ્રાહકો સુધી પહોંચવાનો અમારો નિર્ધાર છે.
ભારતીયતાનું સ્વાદ સભર ગૌરવ!

મસાલા • ઈન્સ્ટન્ટ મિક્સ • બ્લેન્ડેડ મસાલા • હિંગ વગેરેની વિશાળ શ્રેણી અને પેક સાઈઝ

રામદેવ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ પ્રા. લિ.
સ્પાઈસ વર્ક્સ, સરબેજ-બાવળા હાઇવે, ચાંગોડા-૩૮૨ ૨૧૩, અમદાવાદ. • www.ramdevfood.com

Identity

श्री सोमनाथ संस्कृत युनिवर्सिटी खाते पूज्य स्वामी
अध्यात्मानंदज्ञ महाराज द्वारा दीप प्रज्वलन अने कुलपति
श्री गोपबंधु भिशा द्वारा बहुमान, ता. ५-८-२०१८

रोटरी क्लब अंकलेश्वर संचालित पुस्तको-पठन-परिवार खाते
भस्सोमुं व्याख्यान, व्याख्याता पूज्य स्वामी अध्यात्मानंदज्ञ
महाराज - आयोजको साथे ता. २८-८-२०१८

सोमनाथ खाते पूज्य स्वामीज्ञ द्वारा संचालित ८०६मी योग शिबिर

शिवानंद आश्रम खाते पंडित कृष्णाकृंत परीष
स्मृति संगीत समारोह, ता. २/३-८-२०१८

उत्तर अमेरिकाना मंदिरो अने हिंदू धार्मिक संस्थाओंना
संचालकोनी परिषद्वाने पूज्य श्री स्वामी अध्यात्मानंदज्ञना
मंगलाचारणथी प्रारंभ ता. २०-८-२०१८

**H.T.G.C. હિન્દુ ટેમ્પલ ઓફ ગ્રેટર શિકાગોનાં અધ્યક્ષ દ્વારા પૂજય સ્વામીજિનું બહુમાન
અને યોગ મંડળ સાથે પૂજય સ્વામીજી, તા. ૧૪-૬-૨૦૧૯**

શ્રી અનુપમ મિશન એલન ટાઉન (USA) ખાતે કુલ કમલ યોગ ફાઉન્ડેશનનું શિષ્ટ મંડળ પૂજય સ્વામીજી સાથે તા. ૧૮-૬-૨૦૧૯

આલબ્રાઇટ કોલેજ રેડિંગ્સ (પેન્સિલવિનિયા, USA) ના વિદ્યાર્થીઓ સાથે પૂજય સ્વામીજી, તા. ૧૮-૬-૨૦૧૯